

РОБОЧИЙ ЗОШИТ

**Методичні вказівки і завдання для лабораторних
занять з дисципліни “Конярство”**

**КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ТВАРИННИЦТВА ТА ВОДНИХ
БІОРЕСУРСІВ**

**Кафедра конярства, кіннозаводства та
економіки тваринництва**

РОБОЧИЙ ЗОШИТ

**Методичні вказівки і завдання для лабораторних занять
з дисципліни “Конярство” для студентів факультету технології
виробництва і переробки продукції тваринництва
Спеціальність 6.090102 – Технологія виробництва і переробки
продукції тваринництва**

Студент _____ курсу _____ групи

(прізвище, ім'я, по-батькові)

КИЇВ – 2013

ББК

УДК 636.1.(07)

Робочий зошит з методичними вказівками і завданнями для проведення лабораторних занять підготовлені співробітниками кафедри конярства, кіннозаводства та економіки тваринництва факультету технології виробництва і переробки продукції тваринництва Національного університету біоресурсів і природокористування України

Укладачі:

канд. с-г. наук, доцент **Осадчий Сергій Андрійович**

канд. с-г. наук, проф. **Гопка Борис Максимович**

Рецензенти:

д. с-г. наук, проф. **В.Д. Броварський**

канд. с-г. наук, доц. **А.І. Чигрин**

**Вчена рада ННІ тваринництва та водних біоресурсів
Національного університету біоресурсів і природокористування України**

Протокол № 1 від 18 вересня 2013 р.

ЗМІСТ

	Загальні положення _____	5
Тема 1	Основні правила з техніки безпеки при проведенні занять на стайні _____	6
Тема 2	Статі тіла коня _____	9
Тема 3	Вади та недоліки екстер'єру коней _____	17
Тема 4	Визначення віку коней по зубах _____	21
Тема 5	Масті, відмітини та прикмети коней _____	24
Тема 6	Проміри та індекси тіла коней, правила їх визначення. Інструменти для взяття промірів _____	29
Тема 7	Самостійна робота (індивідуальне завдання) _____	34
Тема 8	Однокінна дугова запряжка _____	42
Тема 8.1	Будова сідла, правила сідлання та верхова їзда _____	45
Тема 9	Племінна робота у конярстві _____	51
Тема 9.1	Бонітування коней _____	56
Тема 9.2	Складання родоводу племінних коней _____	66
Тема 9.3	Іподромні випробування коней _____	70
Тема 10	Породи коней (самостійна робота) _____	77
Тема 11	Оперативний контроль розвитку молодняку _____	85
Тема 12	Молочна продуктивність коней (самостійна робота) _____	90
Тема 12.1	М'ясна продуктивність коней (самостійна робота) _____	95
	Література _____	99
	Додатки _____	103
	Додаток 1 _____	
	Додаток 2 _____	
	Додаток 3 _____	
	Додаток 4 _____	
	Додаток 5 _____	
	Додаток 6 _____	
	Додаток 7 _____	

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Робочий зошит з методичними вказівками для лабораторних занять з дисципліни “Конярство” для студентів факультету ТВППТ по спеціальності 6.090102 “Технологія виробництва продукції тваринництва” розроблено згідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики бакалавра, типової і робочої навчальних програм.

Видання “Методичних вказівок...” передбачає конкретизацію змісту занять, спрощення та систематизацію роботи під час лабораторного практикуму з конярства.

Значна частина занять з цієї дисципліни проводиться на навчальній стайні кафедри. Вона існує з жовтня 1967 року. На початок 2013 р. на стайні утримується 14 коней чистокровної та української верхових, орловських і російських рисаків, торійської, латвійської порід та 28 гол. шетлендських поні. Всі заняття виконуються студентами індивідуально. Викладач здійснює контроль і перевірку виконання кожного завдання і впродовж семестру проводить атестацію студентів у вигляді тестового колоквиуму за модулями та опитування. Завдання, розрахунки, аналіз і висновки повинні бути виконані акуратно, чітко, зоотехнічно грамотно, обґрунтовано.

Програма вивчення дисципліни реалізується через засвоєння лабораторно-практичних занять, ефективну самостійну роботу з навчальною науковою та офіційною літературою, а також через ознайомлення з роботою кінного заводу, племрепродуктора, іподрому чи кінноспортивної бази.

Робочим навчальним планом для вивчення дисципліни “Конярство” передбачено 144 год., з яких лекції складають 14 год., лабораторно-практичні заняття – 42 год. на академічну групу, самостійна робота – 88 год. Для студентів, які навчаються за скороченим терміном кількість навчальних годин становить відповідно 14, 28 та 66 годин.

Тема 1. ОСНОВНІ ПРАВИЛА З ТЕХНІКИ БЕЗПЕКИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ЗАНЯТЬ НА СТАЙНІ

“ _____ ” _____ 20 р.

Коні за своїм характером тварини досить лякливі і при неправильному поводженні з ними людина може отримати травми. Для запобігання цьому необхідно дотримуватись таких правил безпеки:

1. Спілкування з конем повинно проходити спокійно. Грубощі завжди перешкоджають виконанню завдань.
2. Забороняється бігати по проходу стайні, порушувати тишу голосними криками, сміхом, голосом та ін.
3. Категорично забороняється просовувати руки через решітки денників з будь якою метою (погладити, почастивати ласощами, вдарити).
4. При вході до денника і підході до коня необхідно попередити його голосом, покликавши за кличкою, або, якщо вона не відома, то спокійним тоном слід сказати “прийми”. Це робиться для того, щоб привернути увагу коня до себе і змусити його розвернутися до людини головою.
5. Забороняється підходити до коня ззаду, бити раптово по крупу, наносити болючі подразнення – кінь може травмувати людину.
6. Виводячи коня з денника або стайні (і заводячи назад) його потрібно вести за собою, тримаючи повід в руці, а не пропускати поперед себе. Це дуже небезпечно!
7. Вести коня потрібно тільки за повід, йдучи поряд з ним з лівого боку і взявши правою рукою під вудила, а лівою – за кінець повода (чумбура).
8. Якщо кінь злякався і почав різко осаджуватися, ставати дибки – “віддайте” йому повід повністю на всю довжину: так буде легше його утримати.
9. Категорично забороняється намотувати повід на руку.
10. Вивчати статі шляхом промацування, робити опис екстер'єру, масті, відмітин, вимірювати коня і оглядати стан підшви копит та ротової

порожнини дозволяється лише тоді, коли кінь буде “в руках”, тобто після того, як на тварину надінуть недоуздок або вуздечку.

11. В жодному випадку не можна допускати, щоб під час практичних занять жеребці і кобили знаходились поряд або одночасно виводились із стайні.
12. При огляді ротової порожнини для визначення віку коня по зубах необхідно стояти з лівого боку біля голови, праву руку через беззубий край ввести в ротову порожнину, взяти язик і відтягнути його у бік (на себе), а лівою, утримуючи повід (чумбур), відвести нижню губу. Існують й інші прийоми фіксації голови коня при діставанні язика. Язик у руці потрібно тримати міцно, але не сильно тягнути у бік – його можна пошкодити.
13. При взятті промірів не допускати різких клацань мірною палицею: це може налякати коня. Місця (точки) взяття промірів, де будуть дотикатись мірні інструменти, необхідно попередньо оглянути на наявність ран та ушкоджень шкіри.
14. Промасування вим'я та сім'яників слід проводити з того боку, з якого кінь вас бачитиме. Якщо підійти зліва, то правою рукою необхідно погладити коня у нижній частині грудей, живота, в паху, після чого провести огляд органу, що досліджується. Лівою рукою у цей час слід спиратися на тулуб коня для того, щоб при необхідності можна було легко відштовхнутись від нього.
15. При огляді підшви копит, їх розчистці і куванні необхідно передню кінцівку утримувати руками або фіксувати між своїми колінами – це дає змогу вивільнити для роботи обидві руки. Задню кінцівку фіксують шляхом

покладення її собі на стегно. При цьому необхідно спертись плечем на коня, щоб він переніс свою масу на інші кінцівки.

16. Категорично забороняється сідати на коня верхи в стайні чи в деннику, а також виїжджати на ньому з приміщення і навпаки.
17. Слід пам'ятати, що свою агресивність коні виражають притискуванням вух до потилиці, різкими рухами хвоста, злим поглядом і коротким писком.
18. При заведенні коня у денник недоуздок або вуздечку необхідно знімати лише тоді, коли тварина стала головою до виходу.
19. Перед тим як вийти з денника необхідно погладити коня, пригостити цукром або іншими ласощами.
20. Категорично забороняється студентам застосовувати самовільні дії по відношенню до коня.

“ _____ ” _____ 20 р.

(ПІДПИС)

Мета заняття.

Вивчити статі тіла та їх анатомічну основу у коней різного напрямку продуктивності (верхові, рисисті, ваговози).

Методичні вказівки.

Стать – окрема частина тіла коня. Слово “стать” – старослов’янського походження і означає будову тіла або частину загальної будови статури. Назви статей не завжди співпадають з анатомічною назвою частин тіла тварини. При вивченні окремих статей коня необхідно знати їх правильну назву, анатомо-фізіологічну основу, форму і функцію, еволюційний і індивідуальний розвиток з урахуванням віку, статі, умов годівлі, середовища, наявних вад та недоліків.

Основним методом вивчення екстер’єру є окомірна оцінка на виводці, на пасовищі, під час рухів, яка доповнюється оглядом кінцівок і підошви копит та визначенням промірів коня. Зовнішній огляд коня дає змогу встановити тип, стать, вік, калібр, а також особливості будови тіла.

Завдання 1.

На рисунку 2.1 вкажіть номерами статі тіла коня, а їх назви запишіть у таблицю.

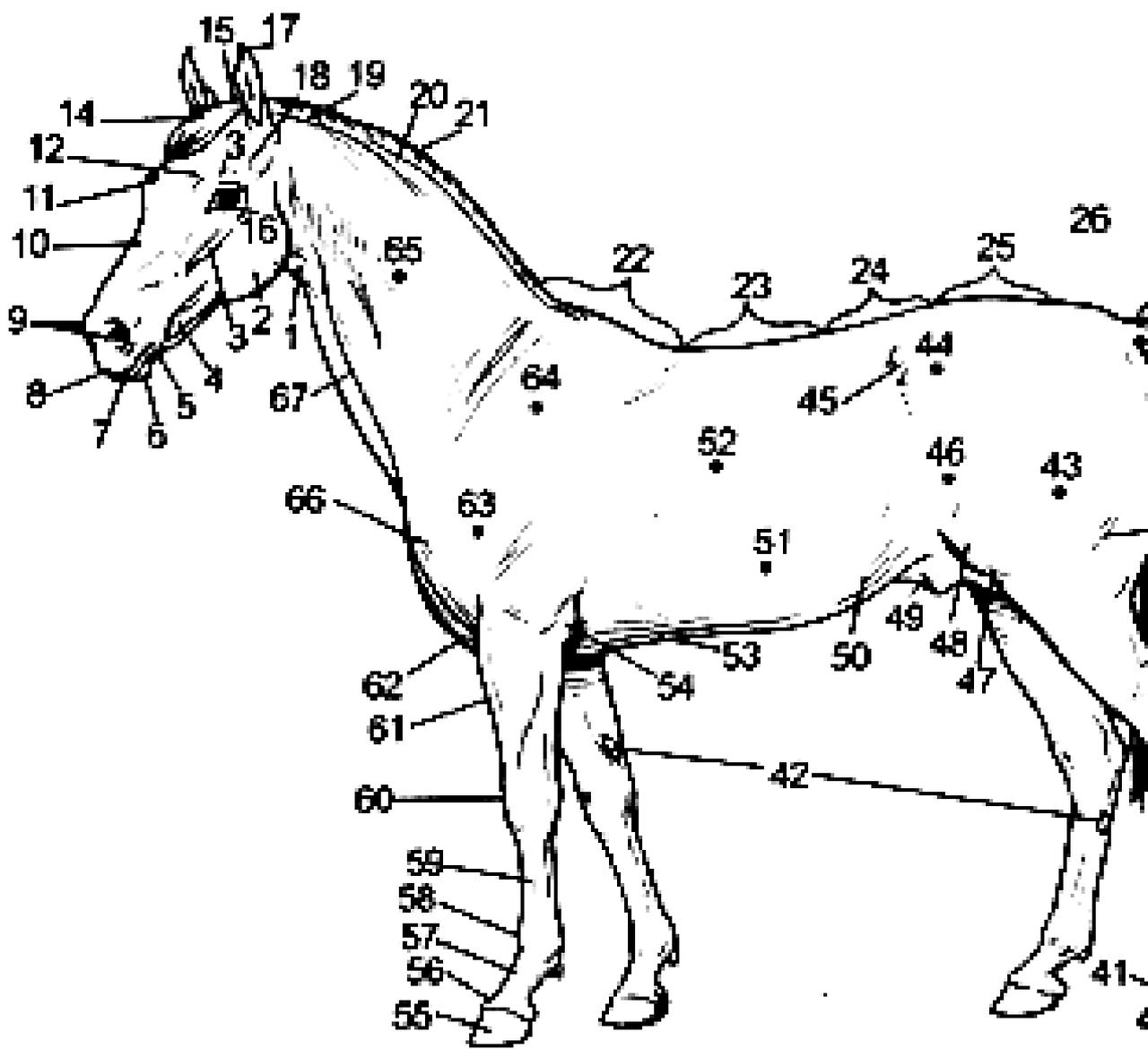

Рис. 2.1 Статі тіла коня

2.1. Статі тіла коня

1.		32.	
2.		33.	
3.		34.	
4.		35.	
5.		36.	
6.		37.	
7.		38.	
8.		39.	
9.		40.	
10.		41.	
11.		42.	
12.		43.	
13.		44.	
14.		45.	
15.		46.	
16.		47.	
17.		48.	
18.		49.	
19.		50.	
20.		51.	
21.		52.	
22.		53.	
23.		54.	
24.		55.	
25.		56.	
26.		57.	
27.		58.	
28.		59.	
29.		60.	
30.		61.	
31.		62.	
32.		63.	
33.		64.	
34.		65.	
35.		66.	
36.		67.	

Завдання 2

Позначте, відповідно до вказаних номерів на рисунку 2.2, назви кісток скелету коня та їх відділів і занесіть їх назви у таблицю 2.2

2.2 Назви кісток та відділів скелету коня

1.		18.	
2.		19.	
3.		20.	
4.		21.	
5.		22.	
6.		23.	
7.		24.	
8.		25.	
9.		26.	
10.		27.	
11.		28.	
12.		29.	
13.		30.	
14.		31.	
15.		32.	
16.		33.	
17.		34.	
Відділ А			
Відділ Б			
Відділ В			
Відділ Г			
Відділ Д			

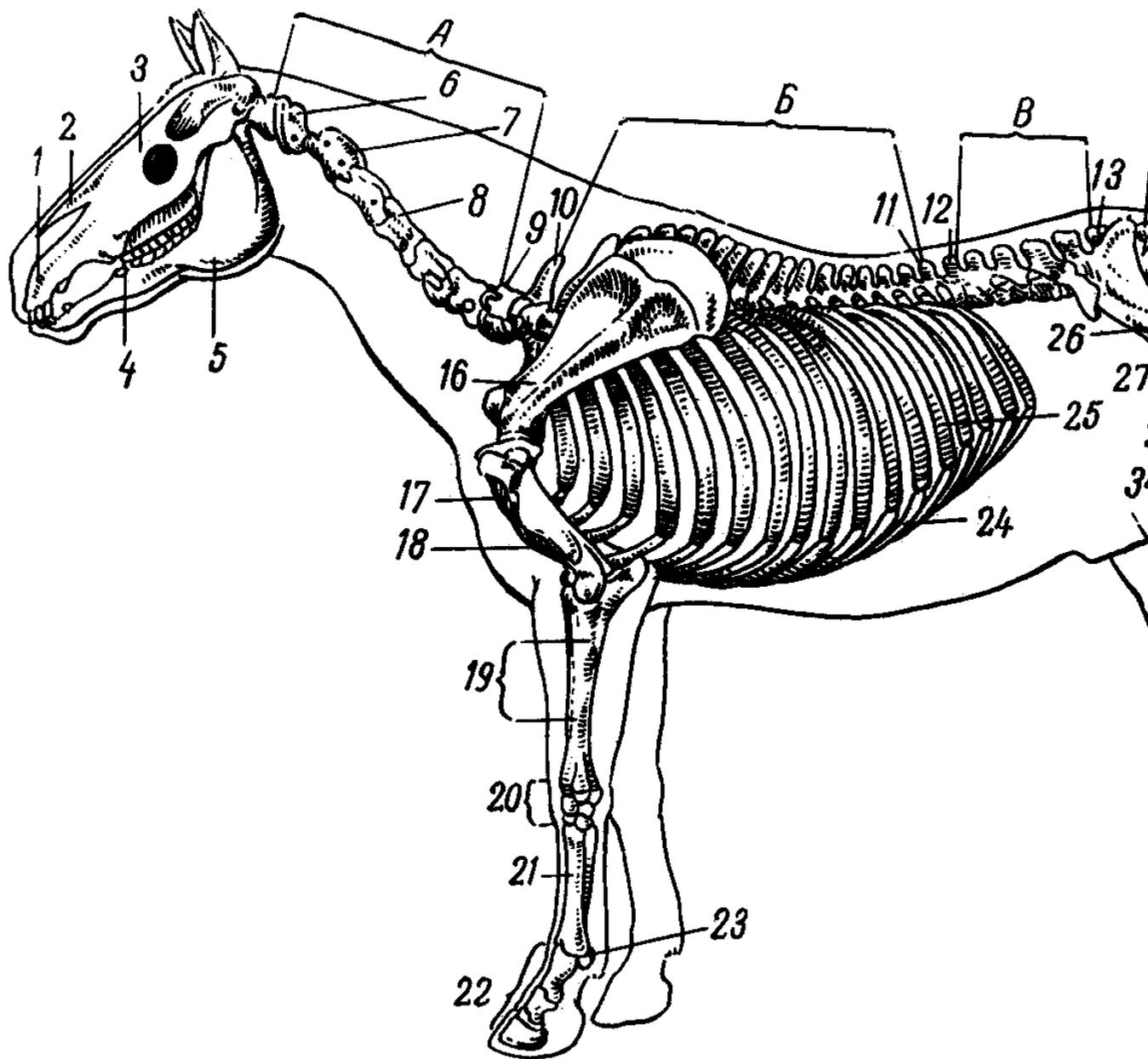

Рис. 2.2 Скелет коня

Lined writing area consisting of 30 horizontal lines.

Тема 3. ВАДИ ТА НЕДОЛІКИ ЕКСТЕР'ЄРУ КОНЕЙ

“ _____ ” _____ 20 р.

Мета заняття.

Вивчити ознаки на зубах, за якими визначають вік коней. На препаратах вивчити назви, кількість, розташування, форму та анатомічну будову зубів, різницю між молочними і постійними різцями, а також вікові зміни ознак на зубах.

Методичні вказівки.

Чітко знати визначення таких ознак, як “чашечка”, “коренева зірочка”, “слід чашечки”, “беззубий край”.

Завдання 1.

Замалюйте і позначте анатомічну та морфологічну будову молочних і постійних різців.

1.1. Морфологічна будова зуба

1.2. Анатомічна будова молочних і постійних різців

Завдання 2.

Вивчити ознаки на різцях нижньої щелепи, за якими визначають вік коней

4.1 Ознаки на різцях нижньої щелепи, за якими визначають вік коней

Ознака	Вік		
	зацепи	середні	окрайки
Прорізування молочних різців			
Зміна молочних різців на постійні			
Стирання чашечок на постійних різцях (на третій поверхні зубів добре помітно дно чашечки)			
Поява кореневої зірочки з боку губного краю зуба (перед слідом чашечки)			
Стирання сліду чашечки (третьова поверхня різців гладка)			

Вікова зміна третьової поверхні різців

Попережно-овальна _____ років

Округла _____ років

Трикутна _____ років

Поздовжньо-овальна _____ років

Контрольні питання

1. Яка роль чашечки і зубного каналу на різцях коней?
2. Що являє собою коренева зірочка і чому кінь не відчуває болю при стиранні зубної пульпи?
3. Чому з віком коня змінюється форма третьової поверхні постійних різців?
4. Вкажіть зубну формулу лошати у 8 міс., повновікових жеребця і кобили?
5. Про що свідчить той факт, що у деяких кобил спостерігається наявність ікол?
6. За яким ознаками на зубах можна судити про довготривале кульгання коня?

Тема 5. МАСТІ, ВІДМІТИНИ ТА ПРИКМЕТИ КОНЕЙ

“ _____ ” _____ 20 р.

Мета заняття.

Навчити знаходити відмінності і визначати найбільш поширені масті, засвоїти їх назви і правила опису відмітин та прикмет коня.

Методичні вказівки.

Для точного визначення масті коня потрібно вивести із стайні на освітлене подвір'я і дивитися тварину “за сонцем”.

Основні масті коней поділяються на п'ять груп:

1. Однокольорові (ворона, руда, солова, бура, біла від народження);
2. Двокольорові (гніда, каракова, булана, ігренева);
3. Змішаного білого та забарвленого волосу (сіра, чала);
4. Зональні (савраса, мишаста);
5. Плямисті (ряба, чубара).

Кожна масть має певний відтінок і при описі коня його обов'язково потрібно вказувати, наприклад: ворона в загарі, темно-, світло- чи золотисто-руда, темно- і світло-гніда, гнідо- і рудо-савраса, сіра в яблука, червоно-сіра, сіра в гречку і т.д.

Відмітини – білі вроджені плями різної форми і величини на голові та кінцівках коня.

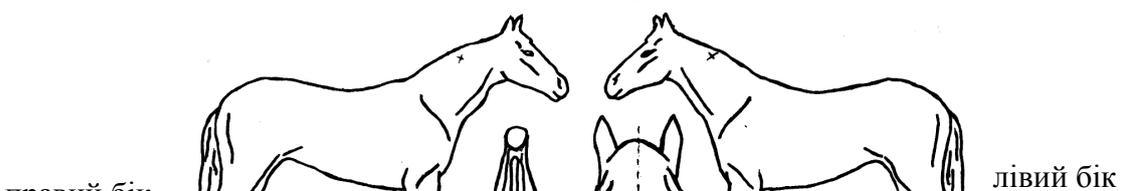
Прикмети – вроджені або набуті ознаки на тілі коня, за якими його можна легко відрізнити від іншого.

Опис відмітин починають на голові коня, потім на кінцівках у такій послідовності: ліва передня, права передня, ліва задня, права задня. Відмітини описують чітко, коротко, без повторень слів.

Такі вирази, як “кінь у носках”, “чулках”, “гамашах” або “права у чулці”, “задні у носках” вживати заборонено.

На контурі коня (рис. 5.1) відмітини і прикмети позначають:

- білі відмітини обводять червоним контуром;
- сивину позначають короткими червоними штрихами;
- мастні плями на білих відмітинах позначають синім або чорним кольором;
- тільні плями замальовують червоним кольором;
- завитки, рубці, що не проходять, тавро позначають синім або чорним кольором

Тема 6. ПРОМІРИ ТА ІНДЕКСИ БУДОВИ ТІЛА КОНЕЙ, ПРАВИЛА ЇХ
ВИЗНАЧЕННЯ. ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ВЗЯТТЯ ПРОМІРІВ.

“ _____ ” _____ 20 р.

Мета заняття.

Навчити правильно користуватися вимірювальними інструментами, вірно вимірювати коней і використовувати дані промірів у зоотехнічній роботі.

Методичні вказівки.

На практичних заняттях необхідно визначити для кожного коня навчальної лабораторії такі проміри: висоту в холці, косу довжину тулуба, обхват грудей та обхват п'ястя. Дані проміри використовують при бонітуванні коней, запису у державну книгу племінних коней (ДКПК), для визначення індексів будови тіла та

живої маси. Для взяття промірів використовують такі інструменти: мірна палиця Лідтіна (розроблена у 1887 р.) і мірна стрічка. Мірною палицею вимірюють висоту в холці та косу довжину тулуба, а стрічкою – обхват грудей та обхват п'ястка. При взятті промірів мірною палицею необхідно обов'язково перевірити шкалу, за якою проводитиметься вимірювання.

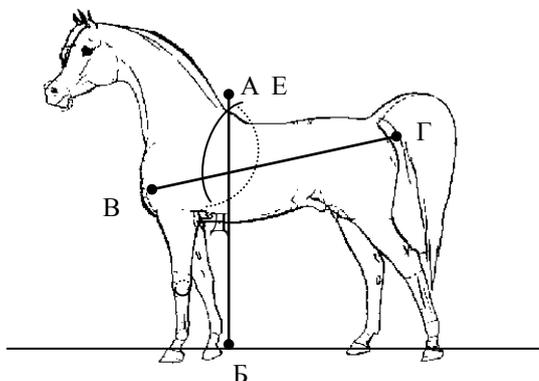

Рис. 6.1 Точки взяття основних промірів коня.

Правила взяття промірів:

1. Коня потрібно поставити на рівну поверхню, щоб передні і задні кінцівки стояли паралельно одна одній.
2. Уважно перевірити стан шкіри на наявність різних ушкоджень у точках взяття промірів.
3. Якщо кінь лякливий, то помічник рукою прикриває йому ліве око, заспокоює його, дає ласощі тощо.
4. Всі проміри беруть з лівого боку коня.
5. Якщо кінь не дає визначити обхват п'ястя, смикаючи кінцівкою, потрібно підняти йому протилежну ногу.
6. При визначенні висоти в холці мірну палицю ставлять вертикально, нижній кінець якої повинен знаходитися навпроти зовнішньої п'ятки лівого копита передньої кінцівки, а верхню поперечну планку опускають на найвищу точку холки (рис. 6.1, лінія АБ).
7. У випадку, якщо кінь підкований, то від показника висоти в холці потрібно відняти 1 – 2 см (товщину підкови).

8. Косу довжину тулуба рекомендується вимірювати з помічником. Точки взяття промірів: передня – плече-лопатковий суглоб, задня – сідничний горб (рис. 6.1, лінія ВГ). Мірну палицю потрібно тримати паралельно до тулубу коня.
9. Обхват грудей визначають за допомогою мірної стрічки, яка має проходити по дотичній до задніх кутів лопаток (рис. 6.1, лінія АД). Після того, як обхватили грудну клітку, кінці стрічки потрібно дещо стягнути.
10. Обхват п'ястя вимірюють у найтоншому його місці (у нижній частині верхньої третини п'ястя).
11. Проміри висоти в холці, косої довжини тулубу та обхвату грудей визначаються до цілого, а обхват п'ястя – до 0,5 – 0,25 см.

Проміри коней записують за таким ключем:

висота в холці – коса довжина тулуба – обхват грудей – обхват п'ястя

Приклад: 171 – 174 – 198 – 21,5

Індекси – це співвідношення певних промірів, виражених у відсотках. В конярстві на основі чотирьох основних промірів вираховуються такі індекси: формату, обхвату грудей, обхвату п'ястя:

$$\text{- формату} = \frac{\text{коса довжина тулубу}}{\text{висота в холці}} \times 100\% ; \quad [1]$$

$$\text{- обхвату грудей} = \frac{\text{обхват грудей}}{\text{висота в холці}} \times 100\% ; \quad [2]$$

$$\text{- костистості} = \frac{\text{обхват п'ястка}}{\text{висота в холці}} \times 100\% . \quad [3]$$

Живу масу коней визначають за способами:

$$\text{- проф. У. Дюрста} - M = O \times K , \text{ де} \quad [4]$$

M – жива маса коня, кг;

O – обхват грудей, см;

K – коефіцієнт (для легких коней – 2,7, середніх – 3,1, важких – 3,5)

$$\text{- проф. А.А. Маторіна} - 6 \times O - 620 \quad [5]$$

- за експериментальною англійською стрічкою

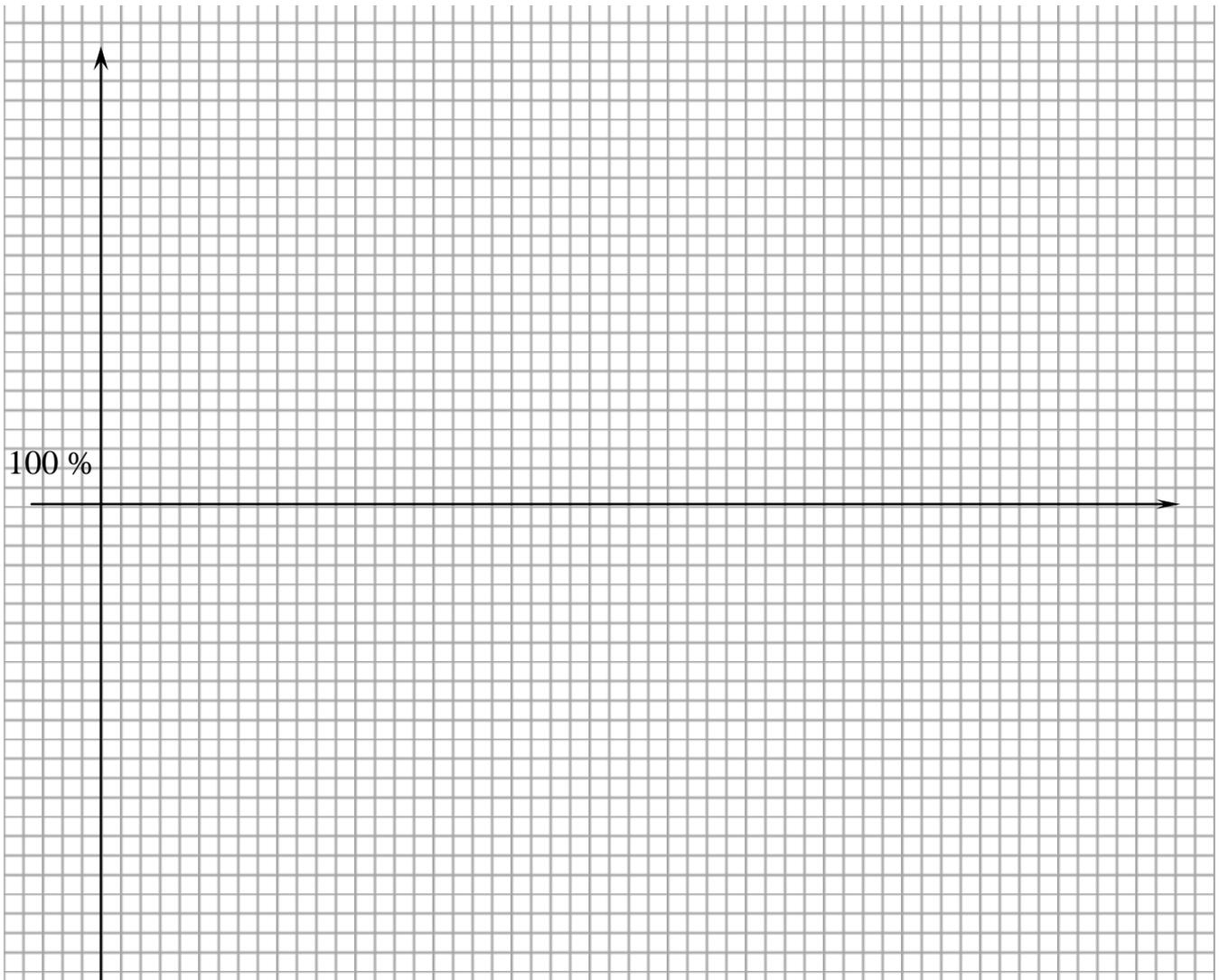
$$M = \frac{\text{обхват грудей, см}^2 \times \text{коса довжина тулуба, см}}{11877} \quad [6]$$

Завдання.

1. Визначити проміри у 4 – 5 коней навчальної стайні різних порід (індивідуальне завдання викладача);
2. Вирахувати індекси будови тіла коней;
3. Визначити живу масу коней за різними способами;
4. На основі промірів побудувати екстер'єрний профіль (за 100 % взяти проміри будь-якого з п'яти коней);
5. Зробити висновки.

6.1 Проміри та індекси будови тіла коней

Кличка	Порода	Проміри, см				Індекси, %		
		висота в холці	обхват грудей	коса довжина тулубу	обхват п'ястя	формату	обхвату грудей	обхвату п'ястя

5. Кличка _____ Порода _____

6. Кличка _____ Порода _____

7.1 Вади і недоліки екстер'єру коней та їх локалізація

Кличка	Вади	Недоліки

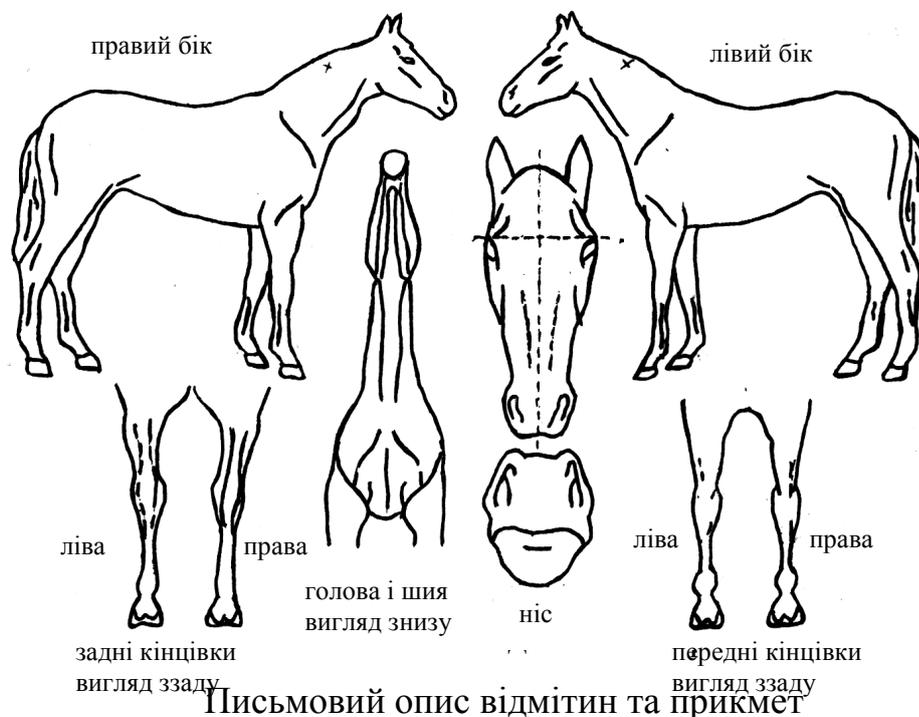
7.2 Визначення віку коней по зубах

Кличка	Опис стану різців нижньої щелепи	Вік коня за описом

7.3 Опишіть масті, відмітини та прикмети коней навчальної лабораторії конярства і замалюйте за всіма правилами на контурі (індивідуальне завдання)

Характеристика мастей, відмітин та прикмет

1. Графічний опис

Кличка _____ Порода _____

Стать _____

Масть _____

Голова _____

Кінцівки: ЛП (ліва передня) _____

ПП (права передня) _____

ЛЗ (ліва задня) _____

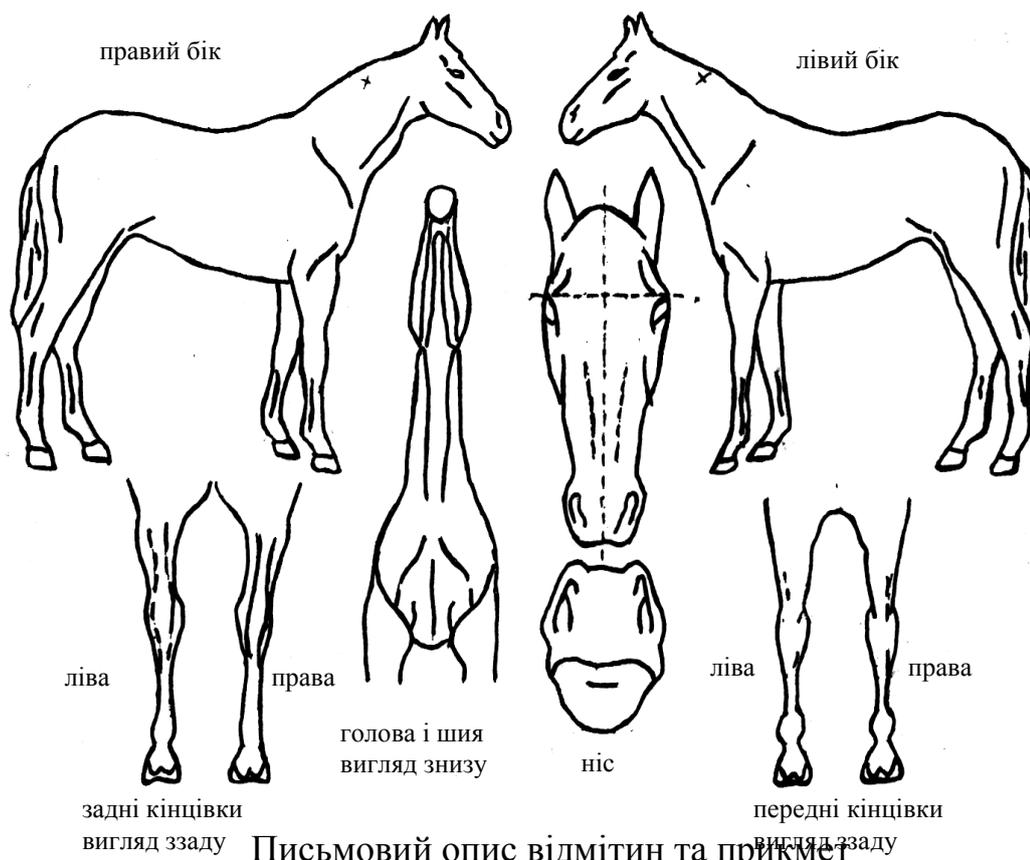
ПЗ (права задня) _____

Тулуб _____

Прикмети _____

2.

Графічний опис

Кличка _____ Порода _____

Стать _____

Масть _____

Голова _____

Кінцівки: ЛП (ліва передня) _____

ПП (права передня) _____

ЛЗ (ліва задня) _____

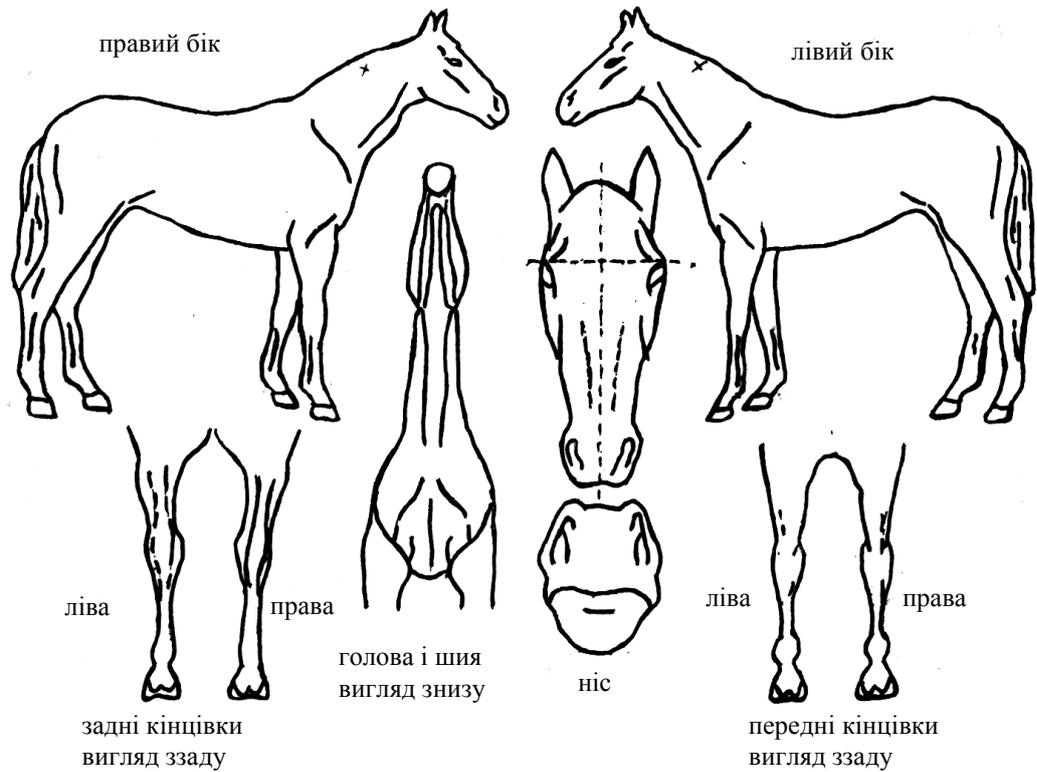
ПЗ (права задня) _____

Тулуб _____

Прикмети _____

3.

Графічний опис

Письмовий опис відмін та прикмет

Кличка _____ Порода _____

Стать _____

Масть _____

Голова _____

Кінцівки: ЛП (ліва передня) _____

ПП (права передня) _____

ЛЗ (ліва задня) _____

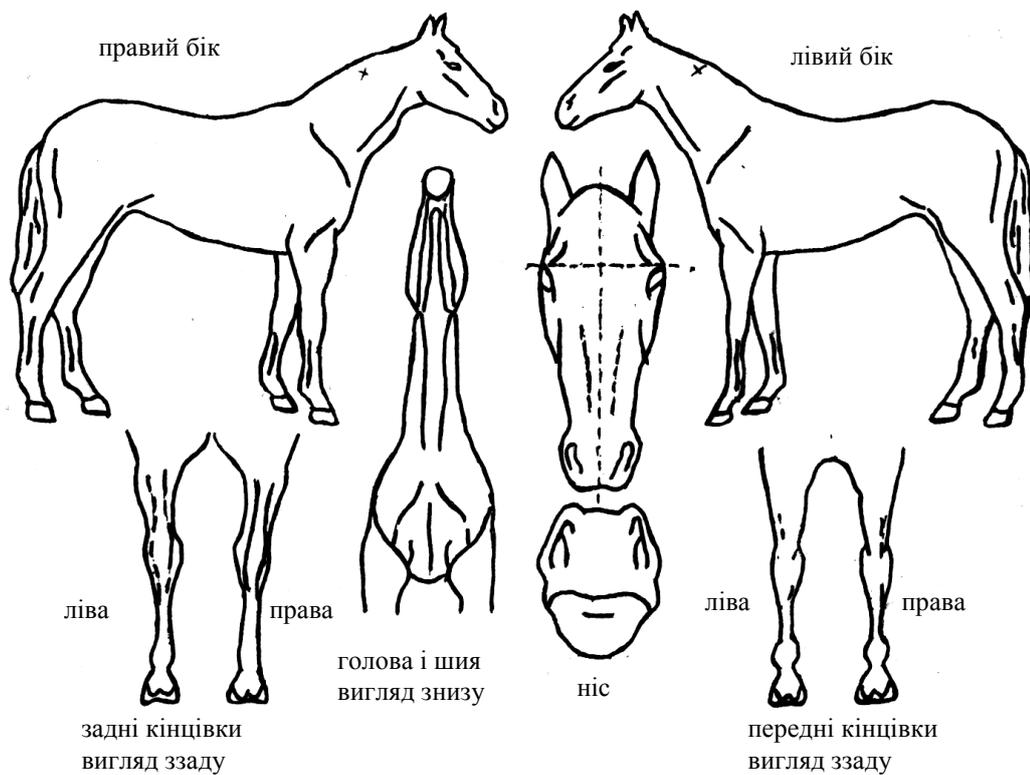
ПЗ (права задня) _____

Тулуб _____

Прикмети _____

4.

Графічний опис

Письмовий опис відмін та прикмет

Кличка _____ Порода _____

Стать _____

Масть _____

Голова _____

Кінцівки: ЛП (ліва передня) _____

ПП (права передня) _____

ЛЗ (ліва задня) _____

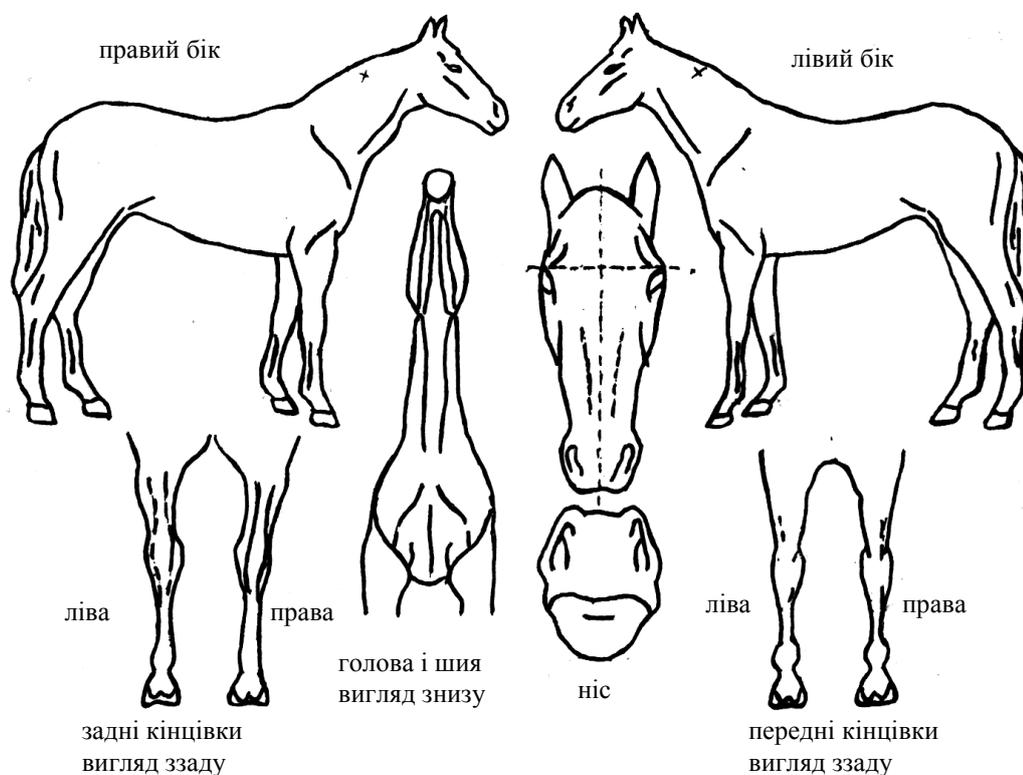
ПЗ (права задня) _____

Тулуб _____

Прикмети _____

5.

Графічний опис

Письмовий опис відмін та прикмет

Кличка _____ Порода _____

Стать _____

Масть _____

Голова _____

Кінцівки: ЛП (ліва передня) _____

ПП (права передня) _____

ЛЗ (ліва задня) _____

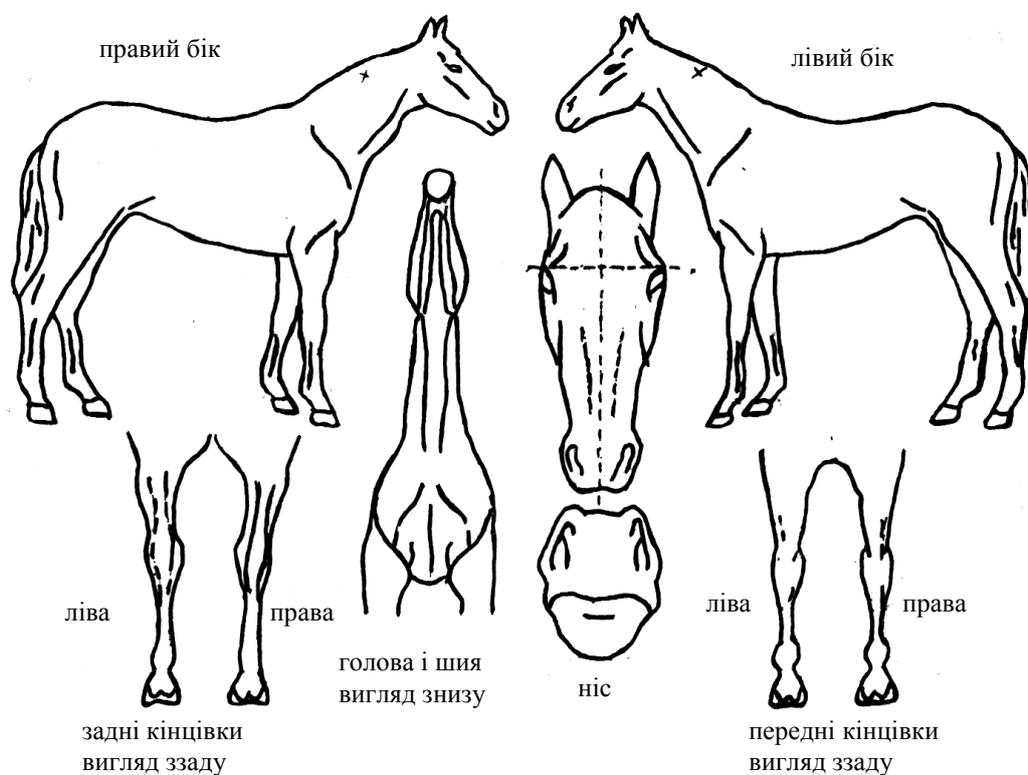
ПЗ (права задня) _____

Тулуб _____

Прикмети _____

6.

Графічний опис

Письмовий опис відмін та прикмет

Кличка _____ Порода _____

Стать _____

Масть _____

Голова _____

Кінцівки: ЛП (ліва передня) _____

ПП (права передня) _____

ЛЗ (ліва задня) _____

ПЗ (права задня) _____

Тулуб _____

Прикмети _____

* Проміри, індекси будови тіла занести до таблиць, що знаходяться у темі 6.

Висновки: _____

Тема 8. ОДНОКІННА ДУГОВА ЗАПРЯЖКА

“ _____ ” _____ 20 р.

Мета заняття.

Вивчити складові однокінної упряжі, будову і призначення окремих її компонентів.

Методичні вказівки.

Основним елементом однокінної дугової запряжки є хомут масою 6 – 9 кг. Він повинен рівномірно облягати шию коня і щільно торкатися “плеча”

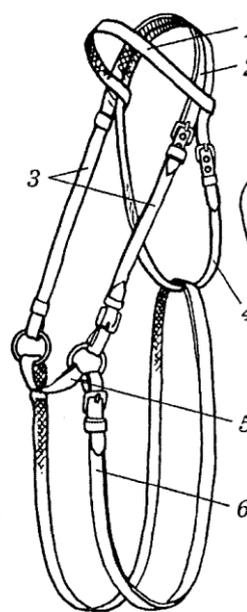
(передлопатковий жолоб). Хомути бувають 12-и номерів: найменший № 0 – шириною 21 см, довжиною 44 см і найбільший – відповідно 40 і 74 см.

Внутрішню довжину хомута для коня визначають рівною планкою чи лінійкою, довжиною 1 м, яку кладуть у передлопатковий жолоб. Верхній кінець її повинен упертися в долоню, яка лежить на холці, відрахунок на нижньому кінці роблять на три пальці нижче лінії шиї. Ширина хомута дорівнює приблизно половині його довжини. Фактична ширина хомута визначається мірним циркулем у найширшій (найтовщій) частині шиї, де зазвичай він знаходиться у робочого коня.

Сіделко, що застосовується в однокінній запряжці, має призначення захищати від надмірного натискання черезсідельника на незначну ділянку спини і холки коня. Воно збільшує площу опори черезсідельника, запобігаючи пошкодженням шкіри на обмеженій ділянці спини. Крім того, близько 15 – 20 % тяглогового зусилля коня припадає на спину через сіделко.

На голову коня надівають вуздечку. Вона складається з таких частин:

1. Налобний ремінь
2. Потиличний ремінь
3. Нащічні ремені
4. Підборідний (підганашний) ремінь
5. Трензель (вудила)
6. Повід (віжки)

Завдання.

1. Вкажіть порядок запрягання коней в однокінну дугову запряжку.

Спортивні сідла мають кілька модифікацій (рис. 8.1.1). За призначенням їх поділяють на сідла для змагань з виїздки, додання перешкод, триборства, стипль-чезів, вольтижування, а також навчальні.

Спортивне сідло складається з ленчика, сидіння, двох крил, двох підкрилків, двох подушок, двох підпруг, чотирьох приструг, двох пуглиць, двох стремен, двох шнелерів та пітника (рис. 8.1.3).

Ленчик є металевою основою сідла. Він складається з двох лавок, з'єднаних металевими дугами. Їх називають передніми і задніми луками. Крила та підкрилки виготовляють із шкіри. Вони захищають ноги вершника від натирань попругами, пристругами, пряжками, а також прикривають пітник. У скакових сідлах крила винесені дещо вперед. Це дає змогу жокею чи вершнику при високій посадці і рухах коня галопом впевненіше триматися у сідлі. Сідла для виїздки мають крила, опущені вертикально донизу.

Шнелер - спеціальний металевий пристрій – замок, який дає можливість відокремити пуглицю зі стременом в момент, коли вершник падає з коня, а його нога залишається в стремени.

конкурне
сідло

триборне
сідло

стройове
сідло

ск

Рис. 8.1.1 Сідла різних модифікацій

На підсідланого коня сідають з лівого боку. Спочатку в ліву руку беруть вирівняний і натягнутий повід разом з пучком гриви. Потім стають спиною до голови коня, повертають до себе стремено на 90°, вставляють у нього ліву ногу, правою рукою беруть за задню луку чи сидіння і, відштовхуючись правою ногою, стають на стремено, упираючи лівим коліном в кришку сідла, переносять випрямлену праву ногу через круп коня і повільно опускаються в сідло. Після посадки слід негайно вставити праву ногу в стремено Довжина пуглиці зі стременом повинна відповідати довжині руки – від кінця середнього пальця до плечелопаткового суглоба.

Завдання.

1. Вкажіть на рисунку складові частини вудечки, їх назви, призначення та припасування до розмірів голови

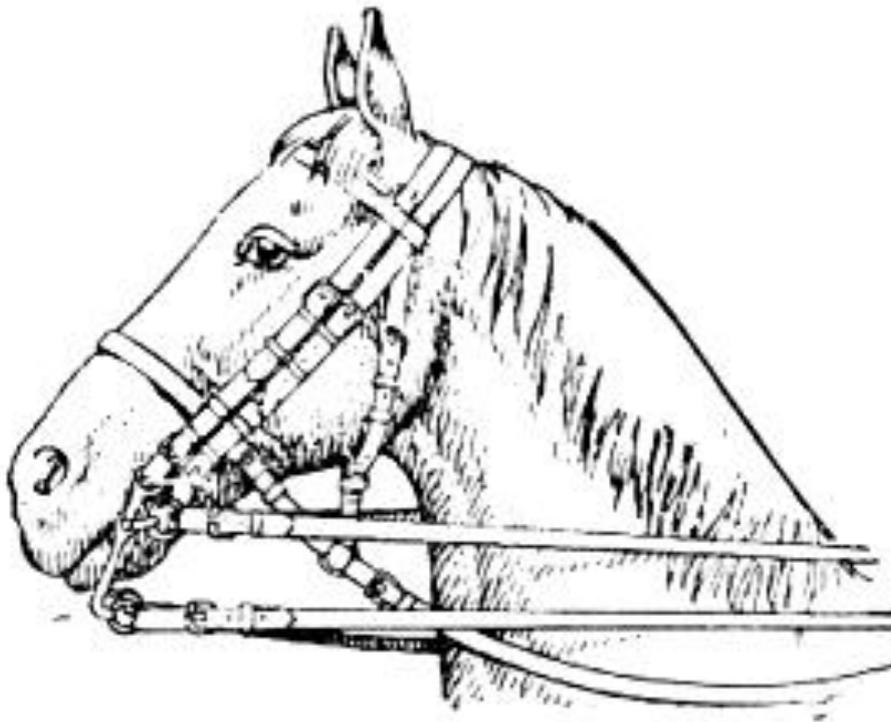

Рис. 8.1.2

Ознайомитися з формами племінного обліку та державними книгами племінних коней (ДКПК)

Методичні вказівки.

Інтенсифікація галузей сільського господарства та їх науково-технічне забезпечення в сучасних умовах соціально – економічного життя суспільства змушує фахівців ширше використовувати інформацію в сфері діяльності конкретних і суміжних галузей, приймати оперативні і науково-обґрунтовані рішення. Тому, у даний час без використання нових інформаційних технологій не може ефективно працювати будь-яка галузь промислового і сільського господарства.

Розвиток кіннозаводства неможливий без систематичного контролю якості племінного матеріалу та централізованого ведення племінного обліку. Технологія племінного обліку передбачає безпосередній зв'язок з селекційним процесом, з обов'язковим визначенням правил розведення, умов удосконалення існуючих порід, створення селекційних досягнень та повної оцінки якості порід.

Положення про централізований племінний облік у конярстві, прийняте Міністерством аграрної політики України (наказом № 994/8315 від 30 жовтня 2003 р.) передбачає:

1. Централізований племінний облік у конярстві застосовується відповідно до статті 6 Закону України “Про племінну справу у тваринництві” з метою забезпечення державного контролю та створення інформативної бази в племінному конярстві.
2. Централізований племінний облік ведеться щодо орловської та російської рисистих, чистокровної та української верхових, новоолександрівської ваговозної порід коней, що розводяться в Україні. Дані централізованого племінного обліку використовуються для розробки і корегування селекційних програм та контролю за станом розвитку порід.
3. Установи (організації), на які покладається ведення централізованого племінного обліку, визначає Міністерство аграрної політики України.

4. До завдань установи (організації), на яку покладається ведення централізованого племінного обліку, входить:

- облік племінних коней певної породи (або кількох порід одночасно), створення бази даних;
- контроль за ідентифікацією коней та видача племінних свідоцтв (сертифікатів);
- підготовка матеріалів до видання ДКПК;
- оцінка жеребців-плідників за якістю потомства;
- співробітництво (надання інформації) з Радами по племінній роботі з породами коней;
- видання каталогів жеребців-плідників (на підставі протоколу засідання атестаційної комісії Міністерства аграрної політики України з атестації жеребців-плідників для племінного використання), молодняку коней, що пройшли випробування на іподромах тощо.

Порядок ведення централізованого племінного обліку передбачає, що коневласники, як суб'єкти племінної справи у конярстві, зобов'язані регулярно подавати до установи (організації), на яку покладено ведення централізованого племінного обліку, такі документи:

Форма № 1-к	“Картка племінного жеребця” (дод. 3)
Форма № 2-к	“Картка племінної кобили” (дод. 4)
Форма № 1-а	“Заявка на запис жеребця до ДКПК”
Форма № 2-а	“Заявка на запис кобили до ДКПК”
Форма № 3-к	“Ідентифікаційна картка лошати для реєстрації в ДКПК”
Форма № 4-к	“Журнал обліку проби та парування кобил”
Форма № 5-к	“Журнал розвитку молодняку”
Форма № 6-к	“Журнал таврування лошат”
Форма № 7-к	“Відомість обліку вижереблення та парування кобил”

- Форма № 8-к “Зведена відомість обліку вижереблення та парування”
- Форма № 9-к “Підбір кобил на парувальну кампанію до жеребця” (дод. 6)
- Форма № 10-к “Відомість результатів бонітування племінних коней” (дод. 5)
- Форма № 10-а “Поіменний список коней, які проходять випробування на іподромі”
- Форма № 11-к “Зведена відомість бонітування племінних коней”
- Форма № 12-к “Акт на приплід” (дод. 7)
- Форма №13-к “Акт на вибракування”
- Форма №14-к “Звіт про рух племінних коней” (у господарстві)
- Форма № 15-к “Звіт про рух племінних коней” (на іподромі)
- Форма № 16-к “Картка обліку результатів випробувань коня на іподромі”
- Форма №17-к “Картка обліку результатів випробувань коня у спортивних змаганнях”
- Форма № 18-к “Заводська книга жеребців-плідників”
- Форма № 19-к “Заводська книга кобил”
- Форма № 20-к “Книга рекордів та досягнень”
- Форма № 21 -к “Книга переможців та призерів традиційних і міжнародних призів”
- Форма № 22-к “Журнал випробувань коней на іподромі”
- Форма № 23-к “Журнал тренувань коней тренерського відділення”
- Форма № 24-к “Паспорт племінного коня”

Для ефективного ведення централізованого племінного обліку та ретельного контролю за суб’єктами племінної справи у конярстві власники коней зобов’язані регулярно подавати до установи, на яку покладено ведення централізованого племінного обліку, такі документи у наступні строки:

- форми № 1-к “Картка племінного жеребця”, № 2-к “Картка племінної кобили” - на всіх вперше пробонітованих коней двох років і старше - щорічно до 20 жовтня (дод. 3, 4);
- форму № 3-к “Ідентифікаційна картка лошати для реєстрації в ДКПК” - щорічно до 1 листопада;
- форми № 7-к “Відомість обліку вижереблення та парування кобил”, № 8-к “Зведена відомість обліку вижереблення та парування” - щорічно до 1 вересня;
- форми № 10-к “Відомість результатів бонітування племінних коней”, № 11-к “Зведена відомість бонітування племінних коней” - щорічно до 20 жовтня;
- форми № 14-к “Звіт про рух племінних коней” (у господарстві), № 15-к “Звіт про рух племінних коней” (на іподромі) - до 7-го числа кожного місяця.

Іподроми, які є суб'єктами племінної справи в конярстві, повинні щомісячно подавати “Звіт про рух племінних коней на іподромі” (форма № 15-к), розмічені програми випробувань, “Поіменний список коней, які проходять випробування на іподромі” (форма № 10-а) - до 20 жовтня кожного року, а після закінчення сезону випробувань - примірник щорічного виробничого звіту – у двомісячний термін.

Для проведення імуногенетичної експертизи походження власники коней перед відлученням лошати від кобили мають заповнити “Ідентифікаційну картку лошати для реєстрації в ДКПК” (форма № 3-к); у присутності відповідального співробітника організації, на яку покладено ведення централізованого племінного обліку після взяття проби крові лошати. При цьому інспектор повинен завірити ідентифікацію кобили і лошати та завірити ідентифікаційну картку. Проба крові разом з ідентифікаційною карткою направляється до лабораторії імуногенетики для експертизи.

Імуногенетична лабораторія має занести результати імуногенетичної експертизи до ідентифікаційної картки коня, завірити їх печаткою і надіслати до організації, на яку покладено ведення централізованого племінного обліку.

У разі несвоєчасного подання коневласником матеріалів первинного племінного обліку, неякісного його ведення в господарстві або грубого порушення технології вирощування коней, що призводить до отримання нестандартної продукції, коні до ДКПК не записуються і племінні свідоцтва (сертифікати) не видаються.

Коні, що не зареєстровані в документах централізованого племінного обліку і не записані до державних книг племінних коней або реєстрів, племінними не вважаються.

“Паспорт племінного коня” (форма № 24-к) призначений для ідентифікації племінного коня впродовж його життя. Видається організацією (установою), що уповноважена Міністерством аграрної політики України вести реєстрацію племінних коней у господарствах різних категорій.

Паспорт племінного коня має реєстраційний номер.

Паспорт зберігається за місцем перебування коня.

Мета заняття.

Засвоїти основні положення інструкції з бонітування коней, техніки бальної оцінки ознак та визначення бонітувального класу.

Методичні вказівки.

Бонітування коней – оцінка за комплексом ознак з метою визначення їх племінної цінності та господарського призначення.

Бонітуванню передують ряд обов'язкових організаційних заходів, а саме: перевірка повноти записів до заводських книг, журналів вирощування молодняку, карток іподромних або будь-яких інших випробувань, підготовка бланків опису та оцінки екстер'єру жеребців і кобил, вимірювальних інструментів, визначення дат виводки жеребців, кобил і молодняку.

Бонітування розпочинають ознайомленням з заводською книгою, на основі якої встановлюється вік коня, породність, приналежність до лінії, результати випробування, а головне – племінну цінність (кількість і якість лошат, регулярність приходу в охоту, материнські якості, молочність кобил та ін.).

Матеріали бонітування використовують для розробки й корегування загальнодержавних програм селекції в конярстві та програм селекційно-племінної роботи з породами коней, державної реєстрації племінних коней.

Вважаються племінними й підлягають бонітуванню коні, походження яких підтверджено записами про них самих або їхніх батьків у державних книгах племінних коней відповідних порід.

Коней верхових, рисистих і ваговозних порід бонітують за походженням, типовістю, промірами, конституцією та екстер'єром, продуктивністю – робочою та молочною, якістю потомства. Кожну ознаку оцінюють за 10-бальною шкалою.

Перше бонітування коней проводять у 2-річному віці за походженням, типовістю, промірами, конституцією та екстер'єром, у 2,5 роки дають першу оцінку робочої продуктивності. До 7-річного віку коней бонітують щорічно. У сім років виставляють першу оцінку за якістю нащадків. Пізніше дані бонітування уточнюють

через кожні три роки в міру надходження відомостей про якість потомства та інших даних.

На пробонітованих коней зоотехнік-бонітер заповнює індивідуальний бланк (форми 1-к і 2-к).

У кожному господарстві, де проводять бонітування, складають відомості результатів бонітування (форма 10-к).

1.16. Пробонітоване поголів'я розподіляють на такі класи: еліта – коні, які повністю відповідають вимогам породи; перший – коні, що в основному задовольняють вимогам породи; другий – решта поголів'я породи, яка має племінне значення. Коней, не віднесених до цих класів, вважають неплемінними. Для кожного класу за всіма ознаками виставляють відповідну оцінку в балах.

9.1 Мінімальні вимоги до оцінки ознак коней різного бонітувального класу, балів

Ознака	Клас еліта		I клас		II клас	
	жеребці	кобили	жеребці	кобили	жеребці	кобили
Походження	8	8	6	6	4	4
Типовість	8	7	6	5	4	3
Проміри	8	7	6	5	4	3
Екстер'єр і конституція	8	7	6	5	4	3
Роботоздатність	6	4	5	3	2	-
Молочність *	-	7	-	5	-	4
Якість нащадків	8	7	6	5	4	3

* Оцінюють кобил у господарствах, які займаються виробництвом кумису.

Якщо коні за однією з ознак не добирають тільки одного балу до встановленого мінімуму, зоотехнік-бонітер може це не враховувати і відносити коней до відповідного класу. На коней, які не відповідають мінімальним вимогам II класу, ця поправка не поширюється.

За результатами бонітування визначають тварин, які підлягають вибракуванню.

Завдання.

1. Вивчити основні положення інструкції з бонітування племінних коней.

2. Пробонітувати 5 – 6 коней навчальної лабораторії (індивідуальне завдання), результати занести до таблиці 9.1.2. При оцінці визначені оцінки за екстер'єр і конституцію користуються табл. 9.1.3.
3. Якщо статі розвинуті добре ставлять 2 бали, задовільно – 1 бал, незадовільно – 0 балів. Сума їх буде оцінкою за ту чи іншу групу статей. Загальний бал за екстер'єр виставляється за найменшою оцінкою, яку одержала одна з трьох груп статей. Аналогічно виставляється загальна оцінка за проміри і за роботоздатність ваговозів.

9.1.2 Результати бонітування коней

Кличка коня	Порода	Стать	Вік	Оцінка в балах						Клас
				походження	екстер'єр і конституція	типовість	проміри	роботоздатність	якість потомства	

Контрольні запитання

1. Які вади коня не дозволяють віднести його вище II класу?
2. Чому деякі ознаки (екстер'єр і конституція, проміри і ін.) оцінюють за мінімальним значенням, а не за середнім балом?
3. Чому оцінку за якістю нащадків починають проводити з 7 річного віку?
4. Що таке “ставка”?
5. Чим відрізняється оцінка роботоздатності коней верхових і рисистих порід?
6. Від чого залежить оцінка типовості?

9.1.3 ОПИС ТА ОЦІНКА ЕКСТЕР'ЕРУ

Опис статей та ступень вираженості	Оцінка	II група ознак	Опис статей та ступень вираженості					Оцінка	III група ознак	Опис статей та ступень вираженості									
Велика, пропорційна, мала Ганаші: широкі, середні, вузькі Довга, середня, коротка		Передні кінцівки 1. Постановка	Нормальна, широка, вузька Клишоногість, розкид						1. Конституція	Суха, сира, ніжна, груба, міцна перерозвинена, сирість путових скакальних суглобів, налив									
Вихід: високий, середній, низький		2. Будова	Передпліччя: розвинене добре, задовільно, погано Зап'ясток: розвинений добре, задовільно, погано; козинець, запалий П'ясток: розвинене добре, задовільно, погано, перехват, накістники Путовий суглоб: розвинений добре, розрощення Бабки: довгі, середні, короткі, м'які, нормальні, круті, розрощення епіфізія, жабки						2. Будова тіла	Гармонійна, перебудована, укорочена; розтягнутість, високоногість									
Довга, середня, коротка; висока, середня, низька									3. Мускулатура	Розвинена добре, задовільно,									
Довга, середня, коротка; коса, пряма																			
Довга, середня, коротка, пряма, випукла, м'яка		Задні кінцівки 3. Постановка	Нормальна, широка, вузька О-подібна, Х-подібна						4. Сухожилля, звязки	Розвинені добре, задовільно, погано; потовщені, міцні, задовільні, слабкі									
Довгий, середній, короткий; випуклий, рівний, запалий																			
Довгий, середній, короткий; широкий, середній, вузький; нормальний, звислий, прямий; роздвоєний, дахоподібний		4. Будова	Гомілка: розвинена добре, задовільно, погано Скакальний суглоб: розвинений добре, задовільно, погано; шабlistий, прямий; розрощення голівок грифельних кісток (курба), гіпертрофія фасцій, шпат Плесно: розвинене добре, задовільно, погано; перехват, накістники Путовий суглоб: розвинений добре, розрощення Бабки: довгі, середні, короткі, м'які, нормальні, круті, розрощення епіфізів, жабки						5. Темперамент і якість рухів	Енергійний, в'ялий, неноровл злобливий Рухи: вільні, зв'язані Хід: низький, високий, правиль неправильний									
									Оцінка за II групу, бали										
									Вади: рорер, меланосаркома("чорновики"), прикуска, норов, крипторхізм										
Широка, середня, вузька Глибока, середня, неглибока; округла, середня, плеската; Несправжні ребра: довгі, середні, короткі		5. Копита (передні і задні)	Великі, середні, малі. Торцеві, плескати, нормальні, деформовані, стиснуті в п'ятці, п'ятка низька, повно копитна. Копитний ріг: щільний, нещільний, тріщини.						Бал за екстер'ер										
Оцінка за I групу, бали		Оцінка за II групу, бали																	
Проміри, см			Жива маса, кг	Вік	Місце випробувань (виставки)	Дистанція	Результати випробувань (виставки)	Виграш традиційних призов	Дата бонітування	Прізвище, ім'я і по батькові бонітера	Бонітування, бали								
коса довжина тулуба	обхват грудей	обхват п'ястка									походження	тип	екстер'ер	проміри	робоча продуктив-				

9.1.3 ОПИС ТА ОЦІНКА ЕКСТЕР'ЕРУ

Опис статей та ступень вираженості	Оцінка	II група ознак	Опис статей та ступень вираженості					Оцінка	III група ознак	Опис статей та ступень вираженості
Велика, пропорційна, мала Ганаші: широкі, середні, вузькі Довга, середня, коротка		Передні кінцівки 1. Постановка	Нормальна, широка, вузька Клишоногість, розкид						1. Конституція	Суха, сира, ніжна, груба, міцна перерозвинена, сирість путових скакальних суглобів, налив
Вихід: високий, середній, низький		2. Будова	Передпліччя: розвинене добре, задовільно, погано Зап'ясток: розвинений добре, задовільно, погано; козинець, запалий П'ясток: розвинене добре, задовільно, погано, перехват, накістники Путовий суглоб: розвинений добре, розрощення Бабки: довгі, середні, короткі, м'які, нормальні, круті, розрощення епіфізія, жабки						2. Будова тіла	Гармонійна, перебудована, укорочена; розтягнутість, високоногість
Довга, середня, коротка; висока, середня, низька									3. Мускулатура	Розвинена добре, задовільно,
Довга, середня, коротка; коса, пряма										
Довга, середня, коротка, пряма, випукла, м'яка		Задні кінцівки 3. Постановка	Нормальна, широка, вузька О-подібна, Х-подібна						4. Сухожилля, звязки	Розвинені добре, задовільно, погано; потовщені, міцні, задовільні, слабкі
Довгий, середній, короткий; випуклий, рівний, запалий										
Довгий, середній, короткий; широкий, середній, вузький; нормальний, звислий, прямий; роздвоєний, дахоподібний		4. Будова	Гомілка: розвинена добре, задовільно, погано Скакальний суглоб: розвинений добре, задовільно, погано; шабlistий, прямий; розрощення голівок грифельних кісток						5. Темперамент і якість рухів	Енергійний, в'ялий, неноровл злобливий Рухи: вільні, зв'язані Хід: низький, високий, правиль неправильний

								Оцінка за II групу, бали							
								Вади: рорер, меланосаркома("чорновики"), прикуска, норів, крипторхізм							
Широка, середня, вузька Глибока, середня, неглибока; округла, середня, плеската; Несправжні ребра: довгі, середні, короткі			5. Копита (передні і задні)		Великі, середні, малі. Торцеві, плескаті, нормальні, деформовані, стиснуті в п'ятці, п'ятка низька, повнокопитна. Копитний ріг: щільний, нещільний, тріщини.					Бал за екстер'єр					
Оцінка за I групу, бали			Оцінка за II групу, бали												
Проміри, см			Жива маса, кг	Вік	Місце випробувань (виставки)	Дистанція	Результати випробувань (виставки)	Виграш традиційних призів	Дата бонітування	Прізвище, ім'я і по батькові бонітера	Бонітування, бали				
коса довжина тулуба	обхват грудей	обхват п'ястка									походження	тип	екстер'єр	проміри	робоча продуктив-

9.1.3 ОПИС ТА ОЦІНКА ЕКСТЕР'ЄРУ

Опис статей та ступень вираженості	Оцінка	II група ознак	Опис статей та ступень вираженості	Оцінка	III група ознак	Опис статей та ступень вираженості									
Велика, пропорційна, мала Ганаші: широкі, середні, вузькі Довга, середня, коротка Вихід: високий, середній, низький		Передні кінцівки 1. Постановка	Нормальна, широка, вузька Клишоногість, розкид		1. Конституція	Суха, сира, ніжна, груба, міцна, перерозвинена, сирість путових скакальних суглобів, наливи									
Довга, середня, коротка; висока, середня, низька		2. Будова	Передпліччя: розвинене добре, задовільно, погано Зап'ясток: розвинений добре, задовільно, погано; козинець, запалий П'ясток: розвинене добре, задовільно, погано, перехват, накістники Путовий суглоб: розвинений добре, розрощення Бабки: довгі, середні, короткі, м'які, нормальні, круті, розрощення епіфізів, жабки		2. Будова тіла	Гармонійна, перебудована, укорочена; розтягнутість, високоногість									
Довга, середня, коротка; коса, пряма						3. Мускулатура	Розвинена добре, задовільно, погано								
Довга, середня, коротка, пряма, випукла, м'яка		Задні кінцівки 3. Постановка	Нормальна, широка, вузька О-подібна, Х-подібна		4. Сухожилля, звязки	Розвинені добре, задовільно, погано; потовщені, міцні, задовільні, слабкі									
Довгий, середній, короткий; випуклий, рівний, запалий						5. Темперамент і якість рухів	Енергійний, в'язлий, неноровливий, злобливий Рухи: вільні, зв'язані Хід: низький, високий, правильний, неправильний								
Довгий, середній, короткий; широкий, середній, вузький; нормальний, звислий, прямий; роздвоєний, дахоподібний		4. Будова	Гомілка: розвинена добре, задовільно, погано Скакальний суглоб: розвинений добре, задовільно, погано; шабlistий, прямий; розрощення голівок грифельних кісток (курба), гіпертрофія фасцій, шпат Плесно: розвинене добре, задовільно, погано; перехват, накістники Путовий суглоб: розвинений добре, розрощення Бабки: довгі, середні, короткі, м'які, нормальні, круті, розрощення епіфізів, жабки		Оцінка за II групу, бали										
Широка, середня, вузька Глибока, середня, неглибока; округла, середня, плеската; Несправжні ребра: довгі, середні, короткі		5. Копита (передні і задні)	Великі, середні, малі. Торцеві, плескаті, нормальні, деформовані, стиснуті в п'ятці, п'ятка низька, повнокопитна. Копитний ріг: щільний, нещільний, тріщини.		Бал за екстер'єр										
Оцінка за I групу, бали			Оцінка за II групу, бали												
Проміри, см			Жива маса, кг	Вік	Місце випробувань (виставки)	Дистанція	Результати випробувань (виставки)	Виграш традиційних призів	Дата бонітування	Прізвище, ім'я і по батькові бонітера	Бонітування, бали				
коса довжина тулуба	обхват грудей	обхват п'ястка									походження	тип	екстер'єр	проміри	робоча продуктив-

9.1.3 ОПИС ТА ОЦІНКА ЕКСТЕР'ЄРУ																	
Опис статей та ступень вираженості			Оцінка	II група ознак		Опис статей та ступень вираженості			Оцінка	III група ознак		Опис статей та ступень вираженості					
Велика, пропорційна, мала Ганаші: широкі, середні, вузькі Довга, середня, коротка				Передні кінцівки 1. Постановка		Нормальна, широка, вузька Клишоногість, розкид				1. Конституція		Суха, сира, ніжна, груба, міцна, перерозвинена, сирість путових скакальних суглобів, налив					
Вихід: високий, середній, низький				2. Будова		Передпліччя: розвинене добре, задовільно, погано Зап'ясток: розвинений добре, задовільно, погано; козинець, запалий П'ясток: розвинене добре, задовільно, погано, перехват, накістники Путовий суглоб: розвинений добре, розрошення Бабки: довгі, середні, короткі, м'які, нормальні, круті, розрошення епіфізія, жабки				2. Будова тіла		Гармонійна, перебудована, укорочена; розтягнутість, високоногість					
Довга, середня, коротка; висока, середня, низька										3. Мускулатура		Розвинена добре, задовільно,					
Довга, середня, коротка; коса, пряма										4. Сухожилля, звязки		Розвинені добре, задовільно, погано; потовщені, міцні, задовільні, слабкі					
Довга, середня, коротка, пряма, випукла, м'яка				Задні кінцівки 3. Постановка		Нормальна, широка, вузька О-подібна, Х-подібна				5. Темперамент і якість рухів		Енергійний, в'ялий, неноровл злобливий Руки: вільні, зв'язані Хід: низький, високий, правильний, неправильний					
Довгий, середній, короткий; випуклий, рівний, запалий				4. Будова		Гомілка: розвинена добре, задовільно, погано Скакальний суглоб: розвинений добре, задовільно, погано; шабlistий, прямий; розрошення голівок грифельних кісток (курба), гіпертрофія фасцій, шпат Плесно: розвинене добре, задовільно, погано; перехват, накістники Путовий суглоб: розвинутий добре, розрошення Бабки: довгі, середні, короткі, м'які, нормальні, круті, розрошення епіфізія, жабки				Оцінка за II групу, бали							
Довгий, середній, короткий; широкий, середній, вузький; нормальний, звислий, прямий; роздвоєний, дахоподібний										Вади: рорер, меланосаркома("чорновики"), прикуска, норів, крипторхізм							
Широка, середня, вузька Глибока, середня, неглибока; округла, середня, плеската; Несправжні ребра: довгі, середні, короткі				5. Копита (передні і задні)		Великі, середні, малі. Торцеві, плескати, нормальні, деформовані, стиснуті в п'ятці, п'ятка низька, повно копитна. Копитний ріг: щільний, нещільний, тріщини.				Бал за екстер'єр							
Оцінка за I групу, бали				Оцінка за II групу, бали													
Проміри, см			Жива маса, кг	Вік	Місце випробувань (виставки)	Дистанція	Результати випробувань (виставки)	Виграш традиційних призів	Дата бонітування	Прізвище, ім'я і по батькові бонітера	Бонітування, бали						
коса довжина тулуба	обхват грудей	обхват п'ястка									походження	тип	екстер'єр	проміри	робоча продуктив-		

9.1.3 ОПИС ТА ОЦІНКА ЕКСТЕР'ЄРУ												
Опис статей та ступень вираженості			Оцінка	II група ознак		Опис статей та ступень вираженості			Оцінка	III група ознак		Опис статей та ступень вираженості
Велика, пропорційна, мала Ганаші: широкі, середні, вузькі Довга, середня, коротка				Передні кінцівки 1. Постановка		Нормальна, широка, вузька Клишоногість, розкид				1. Конституція		Суха, сира, ніжна, груба, міцна, перерозвинена, сирість путових скакальних суглобів, налив
Вихід: високий, середній, низький				2. Будова		Передпліччя: розвинене добре, задовільно, погано Зап'ясток: розвинений добре, задовільно, погано; козинець, запалий П'ясток: розвинене добре, задовільно, погано, перехват, накістники Путовий суглоб: розвинений добре, розрошення Бабки: довгі, середні, короткі, м'які, нормальні, круті, розрошення епіфізія, жабки				2. Будова тіла		Гармонійна, перебудована, укорочена; розтягнутість, високоногість
Довга, середня, коротка; висока, середня, низька										3. Мускулатура		Розвинена добре, задовільно,
Довга, середня, коротка; коса, пряма										4. Сухожилля, звязки		Розвинені добре, задовільно, погано; потовщені, міцні, задовільні, слабкі
Довга, середня, коротка, пряма, випукла, м'яка				Задні кінцівки 3. Постановка		Нормальна, широка, вузька О-подібна, Х-подібна						
Довгий, середній, короткий; випуклий, рівний, запалий												

Довгий, середній, короткий; широкий, середній, вузький; нормальний, звислий, прямий; роздвосний, дахоподібний		4. Будова	Гомілка: розвинена добре, задовільно, погано Скакальний суглоб: розвинений добре, задовільно, погано; шаблестий, прямий; розрощення голівок грифельних кісток (курба), гіпертрофія фасцій, шпат Плесно: розвинене добре, задовільно, погано; перехват, накістники Путовий суглоб: розвинутий добре, розрощення Бабки: довгі, середні, короткі, м'які, нормальні, круті, розрощення епіфізів, жабки		5. Темперамент і якість рухів	Енергійний, в'ялий, неноровл злобливий Рухи: вільні, зв'язані Хід: низький, високий, правил неправильний										
					Оцінка за II групу, бали											
					Вади: рорер, меланосаркома("чорновики"), прикуска, норов, крипторхізм											
Широка, середня, вузька Глибока, середня, неглибока; округла, середня, плеската; Несправжні ребра: довгі, середні, короткі		5. Копита (передні і задні)	Великі, середні, малі. Торцеві, плескаті, нормальні, деформовані, стиснуті в п'ятці, п'ятка низька, повно копитна. Копитний ріг: щільний, нещільний, тріщини.		Бал за екстер'єр											
Оцінка за I групу, бали		Оцінка за II групу, бали														
Проміри, см			Жива маса, кг	Вік	Місце випробувань (виставки)	Дистанція	Результати випробувань (виставки)	Виграш традиційних призів	Дата бонітування	Прізвище, ім'я і по батькові бонітера	Бонітування, бали					
коса довжина тулуба	обхват грудей	обхват п'ястка									походження	тип	екстер'єр	проміри	робоча продуктив-	

9.1.3 ОПИС ТА СКАКАЛЬНИЙ СУГЛОБ ЗА ЕКСТЕР'ЄРУ

Опис статей та ступень вираженості	Оцінка	II група ознак	Опис статей та ступень вираженості	Оцінка	III група ознак	Опис статей та ступень вираженості										
Велика, пропорційна, мала Ганаші: широкі, середні, вузькі Довга, середня, коротка		Передні кінцівки 1. Постановка	Нормальна, широка, вузька Клишоногість, розкид		1. Конституція	Суха, сира, ніжна, груба, міцна перерозвинена, сирість путових скакальних суглобів, наливки										
Вихід: високий, середній, низький		2. Будова	Передпліччя: розвинене добре, задовільно, погано Зап'ясток: розвинений добре, задовільно, погано; козинець, запалий П'ясток: розвинене добре, задовільно, погано, перехват, накістники Путовий суглоб: розвинений добре, розрощення Бабки: довгі, середні, короткі, м'які, нормальні, круті, розрощення епіфізів, жабки		2. Будова тіла	Гармонійна, перебудована, укорочена; розтягнутість, високоногість										
Довга, середня, коротка; висока, середня, низька		Задні кінцівки 3. Постановка	Нормальна, широка, вузька О-подібна, Х-подібна		3. Мускулатура	Розвинена добре, задовільно, погано										
Довга, середня, коротка; коса, пряма					4. Сухожилля, звязки	Розвинені добре, задовільно, погано; потовщені, міцні, задовільні, слабкі										
Довга, середня, коротка, пряма, випукла, м'яка		4. Будова	Гомілка: розвинена добре, задовільно, погано Скакальний суглоб: розвинений добре, задовільно, погано; шаблестий, прямий; розрощення голівок грифельних кісток (курба), гіпертрофія фасцій, шпат Плесно: розвинене добре, задовільно, погано; перехват, накістники Путовий суглоб: розвинутий добре, розрощення Бабки: довгі, середні, короткі, м'які, нормальні, круті, розрощення епіфізів, жабки		5. Темперамент і якість рухів	Енергійний, в'ялий, неноровл злобливий Рухи: вільні, зв'язані Хід: низький, високий, правил неправильний										
Довгий, середній, короткий; випуклий, рівний, запалий					Оцінка за II групу, бали											
Довгий, середній, короткий; широкий, середній, вузький; нормальний, звислий, прямий; роздвосний, дахоподібний					Вади: рорер, меланосаркома("чорновики"), прикуска, норов, крипторхізм											
Широка, середня, вузька Глибока, середня, неглибока; округла, середня, плеската; Несправжні ребра: довгі, середні, короткі		5. Копита (передні і задні)	Великі, середні, малі. Торцеві, плескаті, нормальні, деформовані, стиснуті в п'ятці, п'ятка низька, повно копитна. Копитний ріг: щільний, нещільний, тріщини.		Бал за екстер'єр											
Оцінка за I групу, бали		Оцінка за II групу, бали														
Проміри, см			Жива маса, кг	Вік	Місце випробувань (виставки)	Дистанція	Результати випробувань (виставки)	Виграш традиційних призів	Дата бонітування	Прізвище, ім'я і по батькові бонітера	Бонітування, бали					
коса довжина тулуба	обхват грудей	обхват п'ястка									походження	тип	екстер'єр	проміри	робоча продуктив-	

Мета заняття.

Навчитися користуватися Державними книгами племінних коней (ДКПК), правильно складати і аналізувати їх родовід.

Методичні вказівки.

Для того, щоб почати складати родовід необхідно знати номер за ДКПК, під яким записаний жеребець або його батьки, знайти потрібний том і виписати необхідні дані. Розподіл рисаків за томами ДКПК наведено у додатку 1. Породна приналежність та клички жеребця чи кобили визначаються індивідуальним завданням.

Завдання.

1. Скласти родовід орловського чи російського рисистого жеребця (кобили) до 5 покоління включно;
2. Визначити до якої лінії відноситься пробанд, як він одержаний – міжлінійним, внутрішньолінійним парування чи міжпородним схрещуванням;
3. Який з варіантів чистопородного неспорідненого парування характерний для родоводу пробанда;
4. Показати, записати і дати аналіз інбридингів у родоводі жеребця-плідника чи кобили;
5. Проаналізувати особливості успадкування масті й жвавості батьків і предків пробанда;
6. Дати аналіз вікового підбору та класу жвавості батьків і предків жеребця.

По кожній тварині необхідно записати такі відомості:

- для пробанда; номер за ДКПК, кличку, рекорд на 1600 м та інші дистанції, якщо вони вказані, масть, рік народження, проміри, бонітувальний клас та кінзавод, в якому жеребець використовується, а також походження – номер і кличку батька і матері, всі ці дані виписуються з каталогу жеребців-плідників зазначеного року або ж з інших джерел.
- для коней 1,2,3 рядів родоводу: номер за ДКПК, кличку, рекорд, масть, рік народження /для батьків – зазначити в якому кінзаводі вони народилися/, проміри, походження /батьки та батьки батьків/;
- для коней 4 ряду родоводу: всі дані які записано для коней 1, 2, 3 рядів, крім промірів;
- для коней 5 ряду родоводу – тільки номер ДКПК та кличка або ж тільки кличка, якщо номер не вказано.

Lined writing area consisting of 35 horizontal lines.

Тема 9.3 ІПОДРОМНІ ВИПРОБУВАННЯ КОНЕЙ

“ _____ ” _____ 20 р.

Мета заняття.

Показати студентам роль іподромів в селекції швидкоалюрних порід коней, познайомити їх з організацією випробування верхових і рисистих коней, штатним розписом іподрому і тренвідділення, основними правилами випробувань. Поставлена мета досягається відвідуванням Київського іподрому.

Методичні вказівки.

Перевага іподромів полягає в тому, що на них створено однакові умови годівлі, утримання, догляду, тренування, випробування, ветеринарного контролю коней тощо. Вони забезпечені висококваліфікованими кадрами тренерів, жокеїв, наїзників та їх помічників, конярів і зооветеринарних спеціалістів. Головне призначення іподромів як у минулому, так і тепер – виявлення серед багатьох коней кращих за швидкістю руху, витривалістю, роботоздатністю. За результатами випробувань оцінюють і відбирають жеребців і кобил до відтворного поголів'я, перевіряють ефективність добору, доцільність вибраної системи тренування та ін. Крім основної роботи, тут проводять різні кінноспортивні змагання, виставки та виводки коней, демонстрацію і продаж кінського спорядження, ветеринарних препаратів, спеціальної літератури, сувенірної продукції тощо. В Україні діють сім іподромів, в т. ч. чотири загальнодержавного значення: Харківський (заснований у 1847 р., випробовують рисаків), Київський (1867 р., рисаки), Одеський (1890 р., рисаки) і Львівський (1926 р., верхові коні). Деякі кінні заводи випробовують рисистих коней на Московському, а чистокровних верхових – на Ростовському іподромах.

На іподромах України призи поділяються на групові, традиційні, іменні, обмежувальні, міжнародні, любительські та ін. Групові призи розігруються по породах коней з урахуванням їх віку і суми виграшу. Традиційні призи розігруються щороку за участю коней певних порід і віку, саме вони мають найбільше значення для селекції. Обмежувальними вважаються такі призи, участь коней у розіграві яких регламентується різними умовами: породою, статтю, місцем народження, рівнем роботоздатності. Іменні призи розігруються з нагоди урочистої події, знаменної дати, підприємства, організації, особи, ювілею тощо. У розіграві любительських призів можуть брати участь тільки наїзники-любителі, а також

конярі (обслуговуючий персонал) та інші працівники іподрому, які не є професійними наїзниками.

Виробничою одиницею іподрому є тренувальне відділення, очолюване наїзником (рисаки) або тренером (верхові коні). У тренувальному відділенні іподромів може бути до 25 рисистих і до 20 верхових коней. Рисистих кобил випробовують до 4, жеребців – до 6, верхових кобил – до 3, жеребців – до 5 років включно.

Під час тренувань рисисті й верхові коні рухаються на різних алюрах за годинниковою стрілкою і проти, а на випробуваннях – тільки проти.

Устаткування іподромів. Доріжки іподромів складаються з двох прямих відрізків, з'єднаних півколами (поворотами) радіусом 80 – 100 м. Як правило, іподроми обладнують на рівному майданчику. Довжина доріжок іподромів, де випробовують рисаків, становить 1067 (верста) або 1600 м, ширина 10 –30 м, а для верхових коней – відповідно від 1620 до 2157 м та від 12 до 30 м. На внутрішній стороні доріжок встановлено стартові стовпи на різні дистанції (від 1000 до 2400 м). Стовпами відмічають також відрізки в 400 та 500 м, що дає змогу враховувати жвавність коней на різних ділянках дистанції.

Іподроми мають по одній, дві і три доріжки. Наприклад, Центральний іподром України (м. Київ) має три доріжки, з яких одна шлакова. На ній тренують і випробовують коней за будь-якої погоди. За станом доріжок треба стежити постійно упродовж року.

Випробування коней на іподромах проводять у другій половині дня, тому трибуни для глядачів розміщують на західній стороні круга так, щоб сонце не заважало спостерігати за змаганням.

Суддівська колегія під час змагань перебуває у спеціальній кімнаті на верхньому ярусі трибун проти фінішного стовпа. Звідси добре видно всю доріжку іподрому. В кімнаті є сигнальний дзвін, устаткування для фотографування фінішу, обліку жвавості тощо. На деяких іподромах використовують старт-машини для рисистого і верхового молодняку.

Стайні для утримання коней розміщують поряд з біговим кругом, а внутрішнє обладнання їх таке саме, як і на кінних заводах. Біля стаєнь мають бути паддоки

(загони) та механічні водилки. Кожний іподром має ветеринарний лазарет з манежем, лабораторією та денниками для хворих коней.

Випробування рисаків проводять з дворічного віку у спеціальних качалках, які поділяють на моторні (робочі) масою 30 – 40 кг і призові (15 – 20 кг). Дволіток випробовують на дистанції 1600 м в один гіт, тріліток – на 1600 м у два гіти та на 2400 м, коней віком 4 роки на 1600 м в один, два і три (дербі) гіти, а також на 2400 і 3200 м, старшого віку – 1600 (1, 2 гіти), 2400, 3200, 4800 м. Для коней різного віку встановлено такі максимальні норми виступу: для дволіток – не більше 3, тріліток – 4, чотириліток і старше – не більше 5 разів на місяць. Середня норма виступів у призах становить 50 % від максимальної.

Увесь молодняк, що надійшов на іподром, зараховують до найнижчої рангової групи. У міру зростання жвавості й кількості виграних балів коней переводять до вищої групи.

На рисаків, погано виїжджених, з нестійкими або неправильними рухами, екстер'єрними вадами кінцівок для профілактики надівають: ногавки – для захисту п'ястя, плесна й путового суглоба; наколінники – для захисту зап'ястя; кобуру – для захисту п'яток копит передніх кінцівок; козирки (скельпери) – для захисту вінчика задніх кінцівок тощо.

Коней верхових порід випробовують у гладких та бар'єрних скачках і стипль-чезах. У гладких скачках (на іподромній доріжці) дворічних коней випробовують на дистанціях 1000, 1200, 1400, 1500 і 1600 м; трирічних – на 1000, 1200, 1400, 1500, 1600, 1800, 2000, 2400, 2800, 3000 м; чотирирічних – на 1000, 1200, 1400, 1500, 1600, 1800, 2000, 2400, 2800, 3000, 3200, 4000 метрів.

В офіційних випробуваннях у гладких скачках максимальне навантаження на жеребців становить: дворічних – 58 кг, трирічних – 59, віком чотири роки і старше – 60, а мінімальне – 50 кг. Масу жокеїв перевіряють не пізніше як за годину до початку офіційних змагань. Якщо маса жокея перевищує норму на 0,4 кг і більше, то він не допускається до змагань. Нестача маси компенсується спеціальними доважками. Кобили завжди несуть масу на 2 кг меншу, якщо вони змагаються разом із жеребцями. Максимальна участь у призах для дворічок – 2, трирічок і старшого віку – тричі на місяць.

номерами коней, що виграли перші місця у двох суміжних заїздах чи скачках.

Наприклад: придбані білети на другий і третій заїзди. Припустимо, що другий заїзд виграв записаний у програмі випробувань під №1, а наступний (третій) заїзд – кінь під № 5. Отже, поєднання 1 - 5 буде виграшним. Інші поєднання програють, в тому числі і такі, в яких першим буде лише один із вказаних коней (наприклад, 1 - 3; 5 - 2 та ін.)

2. **“Парний”**. Ставка робиться на двох коней в одній скачці чи заїзді. Із каси “Парний” видається один білет, на якому зазначені номери двох коней. Виграшним буде білет, номери на якому співпали з номерами коней, що зайняли два перших місця, незалежно від того, який з двох зазначених коней прийде до фінішу першим, а який другим.

Наприклад: в 5-й скачці чи заїзді куплено білет 2 - 4. Якщо кінь під № 2 зайняв перше місце, а під № 4 – друге чи навпаки, кінь під № 4 виборов перше, а кінь під №2 – друге місце, то в обох випадках ці поєднання є виграшними.

3. **“Одинар”**. Ставка робиться на одного коня. Із каси тоталізатора “Одинар” видається білет з номером, що відповідає номеру коня, визначеного гравцем на перше місце. Білет буде виграшним, якщо номер його співпадає з номером коня, якому присуджено перше місце у цьому заїзді чи скачці.

Виплата грошей по виграшних білетах проводиться пред'явникам білетів лише у день випробувань і закінчується з моменту закриття кас після закінчення розрахунку по останньому заїзду чи скачці. Білети, пред'явлені після вказаного строку, вважаються недійсними і оплата по них не проводиться.

Всі претензії і непорозуміння повинні бути заявлені касиру-продавцю або касиру-платнику безпосередньо при отриманні у касі білетів чи грошей. Гроші і білети повинні бути перевірені, не відходячи від каси.

Ніякі заявки ні з приводу білетів, ні з приводу отримання із каси грошей після відходу від каси не приймаються. Гроші за реалізовані білети назад не повертаються і взяті білети на інші не обмінюються. По розірваних або склеєних тоталізаторських білетах каси тоталізатора ніяких виплат не проводять. Кінь, який стартував, але не пройшов дистанцію, є учасником скачки (заїзду) і кошти за нього не повертаються. Рішення головного судді є вирішальним і опротестуванню не підлягає.

Тема 10. ПОРОДИ КОНЕЙ

(самостійна робота)

“ _____ ” _____ 20 р.

Мета заняття.

Вивчити соціально-економічні фактори та зоотехнічні прийоми, які сприяли створенню коней різних порід; принципи їх класифікації.

Методичні вказівки.

Різноманітність порід коней за типом, господарським призначенням, мастю, походженням тощо зумовило розробку систем їх класифікації. Спочатку були запропоновані зоологічні класифікації, що передбачали розподіл порід за краніологічними ознаками. Франк і Нерінг поділяли породи коней на групи *східного* і *західного*, а О. Браунер – *південного* та *північного* походження. Юарт групував їх, враховуючи зони існування, і виділяв породи степів, лісів, плоскогір'я тощо. Спеціалісти багатьох європейських країн, особливо у Німеччині, Австрії, застосовують класифікацію, за якою породи коней поділяють на *теплокровних* (верхових, створених за участю східних порід) та *холоднокровних* (переважно ваговози).

Загальновизнаною є класифікація Ч. Дарвіна, в основу якої покладено рівень селекційної роботи, яку проводили при створенні нових чи поліпшених існуючих порід. За Ч. Дарвіном існує три групи порід: *місцеві* (аборигенні, природні), які виникли під впливом умов зони існування; *заводські* – створені шляхом штучного відбору й добору при високому рівні селекції, оптимальних умовах годівлі та утримання; *перехідні*, що сформувалися в умовах штучного відбору із значним впливом природних умов.

Велику групу заводських і перехідних порід за характером їх використання поділяють на *верхових* (арабська, ахалтекінська, будьоннівська, іомудська, терська, тракененська, чистокровна та українська верхові); *верхово-запряжних* (донська, кабардинська, карабаїрська, кустанайська, кушумська, новокиргизька, англо-кабардинська породна група); *рисистих* (орловська, російська, французька,

американська); *ваговозів* (радянська, новоолександрівська, володимирська, першеронська, литовська); *запряжних* (торійська, латвійська, жемайчу, білоруська).

Місцеві породи коней країн СНД поділяють на три екологічні групи: *степові* – башкирська, бурятська, казахська, монгольська; *лісові* – в'ятська, жмудська, якутська; *гірські* – алтайська, гуцульська, карабахська, киргизька, локайська).

За останні 25 років змінилася породна структура і попит на коней різної спеціалізації, в господарствах республіки діють репродуктори нетрадиційних порід – торійської, латвійської, ганноверської, вестфальської та ін. Найпоширеніший в ті часи російський рисак втратив повністю свою роль як поліпшувача робочих коней, оскільки тепер поглинутий стандартбредною породою (рисаки США), непридатною до використання на сільськогосподарських роботах. Потребує серйозної уваги з боку державних органів з племінної справи приватне конярство щодо його істотного поліпшення заводськими породами.

Завдання

З ДКПК відібрати по 25 коней двох порід. По кожному коню виписати: № за ДКПК, кличку, рік народження, основні проміри (табл. 10.1). Дані проміри обробити біометрично тобто визначити середньоарифметичне значення (M), його похибку (m), квадратичне відхилення (σ), коефіцієнт мінливості (C_v) та критерій вірогідності (t_d) представників двох порід. За середніми показниками по групі визначте основні індекси - формату, масивності, костистості та живу масу. Результати розрахунків занести до таблиці 10.2

		M	m	Cv	σ	t _d
Висота в холці						
Обхват грудей						

Біометричні показники розраховуються за формулами:

$$M = \frac{\sum X}{n}, \text{ де} \quad [7]$$

M – середнє арифметичне;

X – показник вибірки;

n – чисельність вибірки.

$$m = \frac{\sigma}{\sqrt{n}}, \text{ де} \quad [8]$$

m – похибка середнього арифметичного;

σ – середнє квадратичне відхилення

$$\sigma = \pm \sqrt{\frac{\sum X^2 - (\sum X)^2 / n}{n - 1}}, \text{ де} \quad [9]$$

σ – середнє квадратичне відхилення

$$Cv = \frac{\sigma}{M} \times 100\%, \text{ де} \quad [10]$$

Cv – коефіцієнт мінливості

$$t_d = \frac{X_2 - X_1}{\sqrt{m_1^2 + m_2^2}}, \text{ де} \quad [11]$$

t_d – критерій вірогідності

Аналіз:

Розвиток молодняка коней контролюють зважуванням та визначенням основних промірів (висота в холці, коса довжина тулубу, обхват грудей, обхват п'ястя).

Відомо, що жереблення відбувається у зимово-весняний і частково літній періоди, через що різниця у віці між найранішими та найпізнішими лошатами досягає 4 – 6 міс. За таких умов будь-які висновки про рівень розвитку молодняка для порівняння з стандартом породи можна зробити тільки після взяття промірів та зважування найпізніших лошат, коли вже неможливо вплинути на процес вирощування й внести корективи в організацію годівлі та утримання. Це відноситься і до окремих лошат, рівень розвитку яких можна порівнювати з стандартом породи тільки після досягнення віку, передбаченого діючою шкалою.

Заслужений зоотехнік України О. А. Калантар запропонував зручнішу й оперативнішу методику контролю за розвитком молодняка, що дає можливість порівнювати проміри і масу лошат із стандартом породи впродовж року. Ним розроблена диференційована шкала розвитку молодняка від 6- до 18-місячного віку з інтервалом 15 днів. За основу взяті діючі стандарти для основних порід коней України з 6-місячним інтервалом вимірювань.

Методикою передбачено обчислення середньої дати народження молодняка. Для цього додають кількість днів від 1 січня до дати народження кожного лошати, а одержану суму ділять на кількість лошат у ставці. Наприклад, на племфермі вирощують 10 голів молодняка 2007 р. По кожному лошати вираховують скільки днів від початку року до дати народження (жер. Король 17.03.07 р.н. – 76 днів від 1.01.2007 р.). Потім склавши суму отриманих днів за всією виборкою молодняка і поділивши її на кількість лошат отримуємо середній вік всього досліджуваного поголів'я. Далі віднявши отриману кількість днів від 1.01. визначаємо середню дату народження.

Маючи ці дані й порівнюючи фактичні проміри з диференційованою шкалою розвитку молодняка, можна визначити показник ВСП (відповідність стандарту породи) у будь-яку пору року за формулою:

$$\text{ВСП} = (\text{ФП} / \text{СП}) \times 100 \%,$$
 де ФП – фактичні проміри, СП – стандарт породи, який відповідає середньому віку ставки.

11.1 Визначення відповідності фактичних показників до стандарту породи

Показник	Висота в холці, см	Обхват грудей, см	Обхват п'ястя, см	Жива маса, кг
Проміри у ставці на 2.03.2007 р.	148,1	155,9	18,05	339,0
Стандарт породи в 11,5 міс (див. дод. 2)	146,3	154,0	17,78	315,0
Показники ВСП, %	101,2	101,2	101,5	107,8

Приклад: На кінному заводі середня дата народження чистокровного молодняку ставки 2007 р. – 17 березня. За станом на 2 березня 2007 р. (дата взяття промірів) середній вік ставки – 11,5 місяця, висота в холці, обхват грудей і п'ястя та жива маса – відповідно 148,1, 155,9, 18,05 см та 339 кг. Порівнюючи ці дані з диференційованою шкалою розвитку молодняку в 11,5 міс, визначаємо показник ВСП (табл. 11.1). Дані таблиці свідчать, що молодняк на кінному заводі розвивається добре, однак жива маса його більша стандарту, що, можливо, є результатом недостатнього тренувального навантаження. Диференційована шкала розвитку молодняку наведена у додатку 2.

Завдання

З матеріалів, виданих викладачем, виписати 25 голів молодняку одного року з зазначенням їх дати народження (табл. 11.2). За виписаними даними вирахувати ВСП, одержані розрахунки занести до таблиці 11.3 і зробити обґрунтований висновок стосовно розвитку молодняку господарства.

11.2 Визначення середньої дати народження

кінний завод		
Кличка лошати	Дата народження	Кількість днів від 1.01 до дати народження
1.		
2.		
3.		

4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
11.		
12.		
13.		
14.		
15.		
16.		
17.		
18.		
19.		
20.		
21.		
22.		
23.		
24.		
25.		
Всього	—	
Середня дата народження		

11.3 Визначення відповідності фактичних показників до стандарту породи

Показник	Висота в холці, см	Обхват грудей, см	Обхват п'ястя, см	Жива маса, кг
Проміри у ставці на _____ р.				
Стандарт породи в _____ міс (див. дод. 2)				
Показники ВСП, %				

Кобилі:

Тема 12. МОЛОЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ КОНЕЙ

(самостійна робота)

“ _____ ” _____ 20 р.

Мета заняття.

Навчитися визначати молочну продуктивність кобил різними методами, вивчити хімічний склад кобилячого молока і кумису, ознайомитися з сучасними технологіями виробництва кумису.

Методичні вказівки.

Для виконання індивідуального завдання по темі необхідно засвоїти матеріали підручника, посібника та інших публікацій [10, 11].

Фактичну молочну продуктивність кобил визначають лише в тих господарствах, де налагоджено виробництво кумису. Ці дані використовують для оцінки кобил за надоєм з метою визначення доцільності їх подальшого використання.

Молочну продуктивність кобил визначають за даними контрольного доїння, приростом живої маси лошати за перший місяць підсосу та іншими розрахунками. Найточніше молочну продуктивність кобил за будь який час визначають за контрольним надоєм. Його бажано проводити 2 – 3 рази на місяць і обов'язково за дві суміжні доби. Хоч це потребує витрат часу, проте дані про молочну продуктивність будуть близькими до реальних. встановлено, що на 1 кг приросту за перший місяць життя лошата споживають в середньому 10 л материнського молока. Тому знаючи приріст його маси за місяць легко визначити надій кобили за цей період. Можливий надій з 2 по 6 місяць включно визначають діленням надою за перший місяць на 0,216, а за всю лактацію – додаванням надою за перший місяць.

Приклад:

Лоша народилося масою 35 кг, через місяць мало 70 кг. Приріст маси складає 35 кг (70 – 35 кг), звідси надій за перший місяць становить 350 кг (35 x 10), з 2 по 6 місяць – 1620 кг (350 : 0,216), а за всю лактацію – 1970 кг (1620 + 350). Загальний добовий надій кобили можна визначити за кількістю молока, одержаного впродовж будь-якого часу доби. Приклад: за 10 год. від кобили надоєно 9 л молока, а за добу – 21,6 л (9 x 24 : 10).

Індекс молочності кобили визначається діленням надою за лактацію на її живу масу (через місяць після жереблення) і множенням на 100. В середньому він становить 300 – 500 кг з коливаннями від 200 до 600, а у рекордисток (Рябіна – удій 6173 кг, Біше – 7007 кг)

Кумис – молочнокислий напій, виготовлений з кобилячого молока. До свіжого молока додається закваска, до складу якої входять молочнокислі бактерії і молочні дріжджі. Поживним середовищем для них є молочний цукор. Кінцевим продуктом бродіння є молочна кислота, винний спирт і вуглекислий газ. За хімічним складом

кінського волосу, є Китай – 22,7 %. Якість конини зумовлена віком і статтю коней, вгодованістю і співвідношенням в туші м'язевої, жирової, кісткової і сполучної тканин, тривалістю дозрівання м'яса та ін. Кількісна сторона виробництва конини характеризується масою туші та забійним виходом. Стандартів щодо використання конини, сортової розрубки туші, субпродуктів і крові у державі поки що не затверджено.

Завдання 1

Порівняйте хімічний склад м'яса, його калорійність і структуру туші різних видів домашніх тварин (табл. 12.1). Зробіть висновки і обґрунтуйте їх.

12.1 Хімічний склад м'яса і структура туш деяких видів сільськогосподарських тварин

М'ясо	Міститься, %				Калорійність, ккал.	Структура туші, %		
	води	білка	жиру	золи		м'язи	жир	кістки
Конина								
Яловичина								
Свинина								
Баранина								
Кролятина								
Курятина								

Завдання 2

Доведіть розрахунками, яку кількість конини може виробити спеціалізоване господарство чи інше сільськогосподарське підприємство, що має таке поголів'я: жеребців-плідників – _____ гол., кобил – _____ гол., вихід лошат – _____ %, збереженість їх до відлучення – _____ %. Жива маса коней при реалізації: жеребці-плідники – _____ кг, кобили – _____ кг, молодняк до 1 року – _____ кг, до двох років – _____ кг, трьох років і старше – _____ кг, меринів – _____ кг. Доля кобил у загальному поголів'ї – _____ %. Порода _____ . Рух поголів'я показати в табл. 12.2

12.2 Динаміка поголів'я коней у спецгоспі за _____ рік.

Статевो-	Було на	Надходження	Вибуття	На
----------	---------	-------------	---------	----

ЛІТЕРАТУРА

(базова)

1. Артюхов Г.Я., Сокальський Г.Н. Фотографирование животных. – М.: Колос, 1976. – 158 с.
2. Баскин Л.М. Поведение копытных животных. – М.: Наука, 1976. – 196 с.
3. Баскина С. О чем думает лошадь и как научиться ее понимать. – М.: Аквариум, 2010. – 224 с.
4. Бишоп Р. Кормление лошадей. – М.: Аквариум, 2004. – 183 с.
5. Бобылев И.Ф., Котов Г.Г., Филипов С.П. Конный туризм. – М.: Профиздат, 1985. – 264 с.
6. Брюдигер С. Характер лошади: гены или воспитание? //Конный мир. – 2002. – № 4. – С. 52-54
7. Вирощування ремонтного молодняку с.-г. тварин. – К.: Урожай, 1993. – С. 152–179.
8. Витт В.О. Практика и теория чистопородного коннозаводства. М., 1957. – 272 с.
9. Волков Д.А., Новиков А.А., Латка А.М. Краткая история, современное состояние и пути совершенствования украинской верховой породы лошадей ГКПЛ Украинской верховой породы, т. 5. К., 2001. – С. 14-38.
10. Все о лошади (под ред. А.И. Жигачева). – СПб.: Лениздат, 1996. – 525 с., илл.
11. Гервяк Г. Психология лошади (нрав, чувства, поведение) – М.: Аквариум, 2007. – 176 с.
12. Гончаров В.П. Профилактика бесплодия лошадей. – М.: Россельхозиздат. 1984. – 158 с.
13. Гопка Б.М., Хоменко М.П., Павленко П.М. Конярство. К.: Вища освіта, 2004. – 320 с.
14. Гопка Б.М., Скоцик В.Є., Павленко П.М. та ін. Практикум з конярства. – К.: 2011. – 384 с.
15. Гопка Б.М., Судай В.Д., Скоцик В.Є. Нетрадиційне конярство. – К.: Вища освіта, 2008. – 191 с.

16. Гржимек Б. И снова лошади. – М.: Прогресс, 1990. – 208 с.
17. Гуревич Д.Я. Справочник по конному спорту и коневодству – М.: ЗАО изд-во Центрполиграф, 2000. – 325 с..
18. Ковалевская В.Б. Конь и всадник (пути и судьбы). – М.: Наука, 1977. – 152 с.
19. Ковальский С.Н. научные основы экстерьера //Коневодство – 1929. – №61, 62.
20. Ковальчикова М., Ковальчик К. Адаптация и стресс при содержании и разведении сельскохозяйственных животных. – М.: Колос, 1978. – 271 с.
21. Королів В. Як вибрати коня. – К., 1917. – 40 с.
22. Кревер С.Н. Подковывание и болезни копыт лошадей. М.: Сельхозгиз, 1947. – 211с.
23. Куна Т.Дж. Кормление лошадей. – М.: Колос, 1983. – 352 с.
24. Курська В.А. Масти лошадей. – М.: Известия, 2012. – 480 с.
25. Мак Фарленд Д. Поведение животных: психология, этиология, эволюция. – М.: Наука, 1988.
26. Маркушин А.П. Сроки использования сельскохозяйственных животных – М.: Колос, 1974. – 160 с.
27. Нероденко В.В. Биологические основы тренировки в конном спорте. – Черкассы: 2009. – 412 с.
28. Нормативно-правові акти з ідентифікації та реєстрації коней. – К., 2005. – 192 с.
29. Рогалев Г.Т. Асимметрия тела лошади //Теория и практика физической культуры. – 1977. – № 5. – С. 67-69.
30. Руни Дж. Хромота лошади. Причины, симптомы, лечение. – СПб.: Скифия. – 256 с..
31. Свечин К.Б Индивидуальное развитие с.-х животных. – К.: УАСХН, 1961. – 408с.
32. Сірацький Й.З., Федорович Є.І., Гопка Б.М. Інтер'єр сільськогосподарських тварин. К.: Вища освіта. 2008. – 298с.

33. Соколов И.И. Биологические особенности домашних животных и их диких предков //Природа. –1955. – № 3. – С. 18-25.
34. Соколов Ю.А. Рациональное кормление лошадей //Коневодство и конный спорт, 1982. № 9. – С. 8-9.
35. Спирюков И.А. О рессорной функции плечевого пояса и плеча у лошади //Коневодство. – 1952. – № 1. – С. 7-13.
36. Тезио Ф. Разведение скаковых лошадей. – М.: Аквариум, 2002. – 192 с. – илл.
37. Теллингтон-Джонс Л., Тейлор С. Как правильно выбрать и воспитать лошадь. – М.: Аквариум, 2007. – 224 с.
38. Тренинг и испытания рысаков (под ред. Г.Г.Карлсена). – М.: Колос, 1978. – 255 с.
39. Урусов С.П. Духовная жизнь лошади. Книга о лошади. – СПб.: 1902. – Т. 1. – С. 297-304.
40. Фишель В. Думают ли животные? – М.: Мир, 1973 г.
41. Хэсти С., Шарплъ Д. Полный справочник по уходу за лошадьми. – М.: Аквариум, 2003. – 384 с. – илл.
42. Этология сельскохозяйственных животных /Гауптман Я., Чумлински Б., Душек Я. и др. – М.: Колос, 1977. – 302 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.konevodstvo.org/>
2. <http://konevodstvo.su/>
3. <http://ruhorses.ru/index.html>
4. <http://www.horses.dp.ua/>
5. <http://www.kazequestrian.org/>
6. <http://www.agro-business.com.ua/>

Художня література

1. Айтматов Ч. Материнское поле: Повести ,Прощай, Гульсары! - Кишинев, 1985. – С. 275 – 411

2. Акимушкин И. От эогиппуса до последнего тарпана // Коневодство и конный спорт. – 1971. – № 7 – 8.
3. Данилевский Г. П. Беглые в Новоросии. Воля. Княжна Тараканова. М.: Правда, 1983. – 622 с.
4. Ковалевская В. Б. Конь и всадник. – М.: Наука, 1977. – 152 с.
5. Кожевников А. Живая вода.
6. Куприн А. И. Изумруд.
7. Лесков Н. С. Очарованный странник.
8. Олдридж Д. Удивительный монгол. //Роман-газета/. – М.: Художественная литература, 1978, № 21 (859). – 48 с.
9. Рид Майн Всадник без головы.
10. Тарле Е. В. Чесменский бой и первая русская экспедиция в Архипелаг. – М.-Л.: АН СССР. – 1945. – 110 с.
11. Толстой Л. Н. Холстомер.
12. Френсис Д. Фаворит.
13. Ширяев П. Внук Тальйони. – М.: Госиздат, 1956. – 180 с.

**ДОДАТКИ
ДОДАТОК 1.**

Розподіл коней рисистих порід за томами ДКПК

№ тома	Породи	
	орловська рисиста	російська рисиста
Жеребці		

I*	1	939	01	0936
III*	940	2233	0937	02526
V*	2234	3889	02527	04452
VII	3890	6130	04453	06547
IX	6131	7225	06548	07433
XI	7226	8213	07434	07922
XIII	8214	8958	07923	08632
XV	8959	9523	08633	09379
XVII	9524	9832	09380	09772
XIX	9833	10262	09773	010235
XXI	10263	10611	010236	010702
XXIII	10646	10904	010703	011065
XXV	10905	10950	011066	011216
XXVII	10951	11049	011217	011372
XXIX	11050	11239	011373	011724
XXXI	11240	11368	011725	редагування
XXXIII	11369	11498	в процесі комплектування	
Кобили				
II*	1	1101	01	01206
IV*	1102	2774	01207	02264
VI	2775	4361	02265	05284
VIII	4862	8120	05285	07946
X	8121	10671	07947	010643
XII	10672	11941	010644	011749
XIV	11942	13380	011750	013308
XVI	13381	14874	013309	015435
XVIII	14875	15608	015436	016615
XX	15609	16256	016616	017841
XXII	16257	17004	017842	019044
XXIV	17005	17665	019045	020642
XXVI	17666	17291	020643	021706
XXVIII	17292	18357	021707	022310
XXX	18358	18702	022311	023599
XXXII	18703	19154	023600	редагування
XXXIV	19155	19815	в процесі комплектування	

Примітка: зірочкою помічені спільні томи, тобто у I, III, V томах записані жеребці, а у II і IV – кобили орловської та російської рисистих порід.

ДОДАТОК 2.

Контрольна шкала розвитку племінного молодняку планових порід коней від 6- до 18-місячного віку

Вік, міс.	Висота в холці, см	Коса довжина тулуба, см	Обхват грудей, см	Обхват п'ястка, см	Жива маса, кг	Вік, міс.	Висота в холці, см	Коса довжина тулуба, см	Обхват грудей, см	Обхват п'ястка, см	Жива маса, кг
Орловська рисиста порода						14,0	146,3	144,2	157,1	18,11	338
6,0	133,5	125,0	132,0	16,50	245	14,5	146,7	144,8	158,3	18,19	342
6,5	135,0	127,0	134,5	16,68	254	15,0	147,1	145,3	159,5	18,27	346
7,0	136,5	128,8	137,0	16,86	263	15,5	147,5	145,8	160,6	18,35	350
7,5	137,8	130,5	139,0	17,01	271	16,0	147,9	146,3	161,7	18,43	354
8,0	139,1	132,2	141,0	17,16	279	16,5	148,3	146,8	162,7	18,51	358
8,5	140,3	133,8	143,0	17,8	287	17,0	148,7	147,2	163,7	18,59	362
9,0	141,5	135,4	145,0	17,40	294	17,5	149,1	147,6	164,7	18,67	366
9,5	142,5	136,9	146,5	17,50	301	18,0	149,5	148,0	165,5	18,75	370
10,0	143,5	138,3	148,0	17,60	308	Новоолександрівська ваговозна порода					
10,5	144,3	139,6	149,5	17,70	314	6,0	127,0	121,0	136,0	17,75	250
11,0	145,1	140,8	151,0	17,80	320	6,5	128,5	123,0	138,2	17,90	262
11,5	145,8	141,9	152,5	17,90	325	7,0	129,8	124,8	140,4	18,05	274
12,0	146,5	143,0	154,0	18,00	330	7,5	131,0	126,6	142,6	18,20	286
12,5	147,0	144,0	155,3	18,08	335	8,0	132,1	128,2	144,8	18,35	298
13,0	147,5	144,9	156,6	18,16	340	8,5	133,1	129,8	147,0	18,47	309
13,5	147,9	145,7	157,9	18,24	344	9,0	134,0	131,2	149,2	18,59	320
14,0	148,3	146,4	159,1	18,32	348	9,5	134,8	132,6	151,4	18,71	331
14,5	148,7	147,0	160,3	18,39	352	10,0	135,5	133,8	153,6	18,83	341
15,0	149,1	147,5	161,5	18,46	356	10,5	136,2	135,0	155,8	18,95	351
15,5	149,5	148,0	162,6	18,53	360	11,0	136,8	136,0	158,0	19,05	359
16,0	149,9	148,4	163,7	18,60	364	11,5	137,4	137,0	160,0	19,15	367
16,5	150,3	148,8	164,7	18,67	368	12,0	138,0	138,0	162,0	19,25	375
17,0	150,7	149,2	165,7	18,74	372	12,5	138,6	138,8	163,8	19,33	381
17,5	151,1	149,6	166,7	18,81	376	13,0	139,2	139,6	165,4	19,41	387
18,0	151,5	150,5	167,5	18,88	380	13,5	139,7	140,2	166,9	19,48	392
Призовий рисак						14,0	140,2	140,8	168,3	19,55	397
6,0	132,5	123,0	130,0	16,50	235	14,5	140,7	141,4	169,5	19,61	402
6,5	134,0	124,9	132,5	16,62	244	15,0	141,2	142,0	170,7	19,67	406
7,0	135,4	126,7	135,0	16,74	253	15,5	141,7	142,5	171,7	19,73	410
7,5	136,7	128,4	137,0	16,85	261	16,0	142,2	143,0	172,7	19,79	414
8,0	137,9	130,1	139,0	16,95	269	16,5	142,7	143,5	173,5	19,85	418
8,5	139,0	131,7	140,8	17,05	277	17,0	143,2	144,0	174,3	19,90	422
9,0	140,0	133,2	142,6	17,15	284	17,5	143,6	144,5	174,9	19,95	426
9,5	140,9	134,6	144,3	17,25	291	18,0	144,0	145,0	175,5	20,00	430
10,0	141,8	136,0	146,0	17,35	298	Українська верхова порода					
10,5	142,6	137,3	147,5	17,45	304	6,0	135,0	125,0	142,0	16,37	245
11,0	143,3	138,6	149,0	17,55	310	6,5	136,3	127,0	144,0	16,55	255
11,5	143,9	139,8	150,5	17,65	315	7,0	137,6	128,8	146,0	16,70	264
12,0	144,5	141,0	152,0	17,75	320	7,5	138,8	130,5	147,5	16,85	273
12,5	145,0	142,0	153,3	17,85	325	8,0	140,0	132,2	149,0	17,00	281
13,0	145,5	142,9	154,6	17,95	330	8,5	141,0	133,8	150,3	17,15	289
13,5	145,9	143,6	155,9	18,03	334	9,0	142,0	135,4	151,6	17,30	296
9,5	143,0	136,9	152,8	17,43	303	Гуцульська порода					
10,0	144,0	138,3	154,0	17,56	309	6,0	120,0	108,0	114,0	14,60	-
10,5	144,8	139,6	155,0	17,68	315	6,5	120,7	109,7	116,5	14,75	-
11,0	145,6	140,8	156,0	17,80	320	7,0	121,4	111,4	119,0	14,90	-
11,5	146,3	141,9	157,0	17,90	325	7,5	122,1	113,0	121,5	15,05	-

12,0	147,0	143,0	158,0	18,00	330	8,0	122,7	114,5	123,0	15,15	-
12,5	147,7	144,1	159,0	18,10	335	8,5	123,3	116,0	125,2	15,25	-
13,0	148,4	145,2	160,0	18,19	340	9,0	123,9	117,3	127,4	15,35	-
13,5	149,1	146,2	160,8	18,28	344	9,5	124,4	118,6	129,6	15,44	-
14,0	149,8	147,2	161,6	18,37	348	10,0	124,9	119,9	131,8	15,53	-
14,5	150,5	148,2	162,4	18,45	352	10,5	125,4	121,0	134,0	15,61	-
15,0	151,2	149,2	163,2	18,53	356	11,0	125,9	122,0	136,0	15,68	-
15,5	151,9	150,1	164,0	18,61	360	11,5	126,3	122,9	137,5	15,74	-
16,0	152,6	151,0	164,8	18,69	364	12,0	126,7	123,7	138,9	15,80	-
16,5	153,2	151,8	165,6	18,77	368	12,5	127,1	124,1	140,2	15,86	-
17,0	153,8	152,6	166,4	18,85	372	13,0	127,5	124,7	141,3	15,92	-
17,5	154,4	153,3	167,2	18,93	376	13,5	127,9	125,2	142,4	15,98	-
18,0	155,0	154,0	168,0	19,00	380	14,0	128,2	125,6	143,2	16,03	-
Чистокровна верхова порода						14,5	128,5	126,0	144,0	16,08	-
6,0	135,0	-	140,0	16,25	238	15,0	128,8	126,4	144,8	16,13	-
6,5	136,3	-	141,5	16,43	247	15,5	129,0	126,7	146,5	16,18	-
7,0	137,6	-	143,0	16,58	256	16,0	129,2	127,0	147,2	16,23	-
7,5	138,8	-	144,5	16,73	264	16,5	129,4	127,3	147,9	16,28	-
8,0	140,0	-	146,0	16,88	272	17,0	129,6	127,6	148,6	16,32	-
8,5	141,0	-	147,3	17,03	279	17,5	129,8	127,8	149,3	16,36	-
9,0	142,0	-	148,6	17,18	286	18,0	130,0	128,0	150,0	16,40	-
9,5	143,0	-	149,8	17,31	293						
10,0	144,0	-	151,0	17,44	299						
10,5	144,8	-	152,0	17,56	305						
11,0	145,6	-	153,0	17,68	310						
11,5	146,3	-	154,0	17,78	315						
12,0	147,0	-	155,0	17,88	320						
12,5	147,7	-	156,0	17,96	325						
13,0	148,4	-	157,0	18,04	330						
13,5	149,1	-	157,8	18,12	334						
14,0	149,8	-	158,6	18,20	338						
14,5	150,5	-	159,4	18,27	342						
15,0	151,2	-	160,2	18,34	346						
15,5	151,9	-	161,0	18,41	350						
16,0	152,6	-	161,8	18,48	354						
16,5	153,2	-	162,6	18,55	358						
17,0	153,8	-	163,4	18,62	362						
17,5	154,4	-	164,2	18,69	366						
18,0	155,0	-	165,0	18,75	370						

ДОДАТОК 3

ЗАТВЕРДЖЕНО

КАРТКА ПЛЕМІННОГО ЖЕРЕБЦЯ

Номер за ДКПТ, кличка, номер тавра	Дата народження	Порода	Масть	Місце народження
М			Б	

Племінне використання

Рік	Місце парування	Спаровано				К-сть садок за сезон	Результати парування минулого року											
		природно	штучно	у тому числі			рік вижереблення	вибуло до визначення результатів	прохолостіло	зажеребіло	% зажеребіння	з числа жеребних		Одержано живих лошат			% пного б.	
				еліти	I класу							вибуло і пало	абортувало і вижеребилось мертво-народженими	жеребчиків	кобилок	всього		

ОПИС ТА ОЦІНКА ЕКСТЕР'ЄРУ

Опис статей та ступень вираженості	Оцінка	II група ознак	Опис статей та ступень вираженості	Оцінка	III група ознак	Опис статей та ступень вираженості
Велика, пропорційна, мала Ганаші: широкі, середні, вузькі Довга, середня, коротка		Передні кінцівки 1. Постановка	Нормальна, широка, вузька Клишоногість, розкид		1. Конституція	Суха, сира, ніжна, груба, перерозвинена, сирість пскакальних суглобів, нал

Вихід: високий, середній, низький				2. Будова	Передпліччя: розвинене добре, задовільно, погано					2. Будова тіла	Гармонійна, перебудована, укорочена; розтягнутість високоногість					
Довга, середня, коротка; висока, середня, низька					Зап'ясток: розвинений добре, задовільно, погано; козинець, запалий											
Довга, середня, коротка; коса, пряма					П'ясток: розвинене добре, задовільно, погано, перехват, накістники											
Довга, середня, коротка, пряма, випукла, м'яка				Задні кінцівки 3. Постановка	Путувий суглоб: розвинений добре, розрошення					3. Мускулатура	Розвинена добре, задовільно					
Довгий, середній, короткий; випуклий, рівний, запалий					Бабки: довгі, середні, короткі, м'які, нормальні, круті, розрошення епіфізія, жабки											
Довгий, середній, короткий; широкий, середній, вузький; нормальний, звислий, прямий; роздвоєний, дахоподібний				4. Будова	Гомілка: розвинена добре, задовільно, погано					5. Темперамент і якість рухів	Енергійний, в'ялий, неозлобливий Рухи: вільні, зв'язані Хід: низький, високий, неправильний					
					Скакальний суглоб: розвинений добре, задовільно, погано; шабlistий, прямий; розрошення голівок грифельних кісток (курба), гіпертрофія фасцій, шпат											
					Плесно: розвинене добре, задовільно, погано; перехват, накістники											
Широка, середня, вузька Глибока, середня, неглибока; округла, середня, плеската; Несправжні ребра: довгі, середні, короткі				5. Копита (передні і задні)	Путувий суглоб: розвинений добре, розрошення					Оцінка за II групу, бали						
					Бабки: довгі, середні, короткі, м'які, нормальні, круті, розрошення епіфізів, жабки											
Оцінка за I групу, бали				Оцінка за II групу, бали					Вад: рорер, меланосаркома ("чорновики"), прикусноров, крипторхізм							
				Бал за екстер'єр												
Проміри, см				Жива маса, кг	Вік	Місце випробувань (виставки)	Дистанція	Результати випробувань (виставки)	Виграш традиційних призів	Дата бонітування	Прізвище, ім'я і по батькові бонітера	Бонітування				
в	коса довжина тулуба	обхват грудей	обхват п'ястка									походження	тип	екстер'єр	проміри	

Вибуття тварини (куди і коли) _____
(старший) зоотехнік _____

Головний

ДОДАТОК 4

ЗАТВЕРДЖЕНО

Кінний завод (репродуктор) _____

Прізвище, ім'я та по батькові бонітера _____

011

№ з/п	№ за ДКПК	Кличка, № тавра	Робоча продуктивність	Масть	Стать	Рік народження	Порода	Походження			Проміри, см				Бонітування						
								№ за ДКПК і кличка батька	№ за ДКПК і кличка матері	№ за ДКПК і кличка батька матері	висота в холці, см	коса довжина тулуба, см	обхват грудей, см	обхват п'ястка, см	походження	тип	екстер'єр	проміри			

ДОДАТОК 6

ПІДБІР КОБИЛ НА ПАРУВАЛЬНУ КАМПАНІЮ _____ року

Кінний завод (репродуктор) _____ до жеребця _____

№ за ДКПК, кличка масть, рік народження, батько, мати (тільки матері)	Проміри, см				Клас за бонітуванням	Коротка характеристика екстер'єру кобили (тип, достоїнства, недоліки)	Генеалогічна характеристика кобили	Обґрунтування і мета підбору	Повторення вдалих пород за якістю приплоду минулих років
	висота в холці	коса довжина	обхват грудей	обхват п'ястка					

Директор _____
Головний (старший) зоотехнік _____

ДОДАТОК 7

ЗАТВЕРДЖЕНО

Кінний завод _____
Репродуктор

Наказ Міністерства аграрної
політики України
15.10.2003 № 364

Форма № 12-к

АКТ № _____ НА ПРИПЛІД

“ ____ ” _____ 20 ____ р. Ми, що нижче підписалися:

зоотехнік _____, ветеринарний лікар

_____ ,

бригадир _____, склали цей акт про те, що цього числа

народився/народилась _____ породи.

(стать)

(масть)

Відмітини (докладно):

Батько _____ Мати _____

Лошаті присвоєно кличку _____, записано в заводській книзі на стор. _____

Підписи : зоотехнік _____ ветеринарний лікар _____

бригадир _____